

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9
ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

นายอชิรวิทย์ ชุมพลประสิทธิ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณี
ศึกษา กองทุนหมู่บ้าน บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ทำการเก็บข้อมูลระหว่าง เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544
ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2545

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ เกิดประสพ , 153 หน้า

การจัดทำสารนิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลและติดตามผล

การดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ว่าบรรลุเป้าหมายในเรื่องการบริหารจัดการ
การกองทุนหมู่บ้าน การสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้าน
บวกและด้านลบ การค้นหาความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน ผลกระทบต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้น กลุ่มประชากรเป็นสมาชิกในหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา เครื่องที่ใช้ในการสำรวจ คือ บร. ต่าง ๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุร
นาารี สร้างขึ้นและจัดทำสารนิพนธ์สร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ
ฐานนิยม

ผลการประเมินพบว่า

1. กองทุนหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ได้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นได้สำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือ
จากคนในหมู่บ้านและคนภายนอกหมู่บ้านให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ แล้วปล่อยเงินกู้ให้สมาชิก
ครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2545 มีจำนวนผู้กู้ทั้งหมด 59 ราย และได้รับการอนุมัติเงินกู้ทั้ง
หมดทุกราย รวมเงินกู้ทั้งหมด 975,000 บาท ซึ่งผู้กู้ได้ดำเนินกิจการต่าง ๆ มี 3 กลุ่มอาชีพ
ทำให้หมู่บ้านมีการพึ่งตนเองดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนการสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งทางด้าน
เศรษฐกิจและสังคมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยด้านบวกที่ทำให้กองทุนประสบความสำเร็จ คือ คนในหมู่บ้านมีประสบการณ์ใน
การประกอบอาชีพ โดยเฉพาะด้านการเกษตรมีจำนวนมาก ส่วนปัจจัยด้านลบ คือ คนในหมู่บ้านมี
หนี้สินธนาคารจำนวนมาก และได้รับการศึกษาน้อยแต่ปัจจุบันนี้มีแนวโน้มได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น

3. องค์กรเครือข่ายของกองทุนหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ในกลุ่มอาชีพของหมู่บ้านนั้นไม่มี
การรวมตัวกันจัดตั้งเครือข่ายแต่มีองค์กรเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับหมู่บ้านในตำบลหนองระ
เวียงให้ความช่วยเหลือกันในการบริหารจัดการกองทุน เช่น การจัดทำบัญชีกองทุน เป็นต้น

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 มีรายได้ในครอบครัวมากกว่า 5,000 -10,000 บาท/ปี มีผู้นำหมู่บ้านที่มีคุณธรรม และคนในหมู่บ้านมีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ดี

5. ผลที่เกิดขึ้น ผลโดยตรง ผู้ที่มีรายได้ขึ้นจากการดำเนินกิจการเป็นบางราย ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้ยังไม่สามารถปลดหนี้สินธนาคารได้ ผลกระทบโดยอ้อม ผู้ที่มีเงินทุนในการดำเนินกิจการ อาชีพ สามารถใช้จ่ายในครอบครัวได้มากขึ้น ส่วนการหมุนเวียนของเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านนั้นมีน้อย

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา .....
(นายอชิรวิทย์ ชุมพลประสิทธิ์)

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
(ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ เกิดประสพ)

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา .....
(.....)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

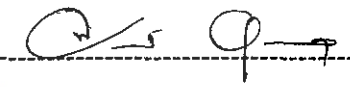
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาการเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ เกิดประสพ)

กรรมการสอบ

(อ.พีระพงษ์ อุچارสกุล)

( )

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

( )

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือเป็นอย่างดี ทั้งในด้านวิชาการและการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ เกศประสพ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
  - อ.ยวญ จันทบุรี อาจารย์นิเทศน์ในพื้นที่ตำบลหนองระเวียง
  - นายศิริศักดิ์ มหัทธนะศิลป์ ประธานกองทุนหมู่บ้านชะอม หมู่ 9
  - นายเรด วงศ์พะเนา ผู้ใหญ่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและความสะดวกต่างๆ ในการเก็บข้อมูล
- พื้นที่
- และเพื่อนๆ พี่ๆ บัญชีคองทุนหมู่บ้านตำบลหนองระเวียงทุกท่าน ที่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานจนทำให้งานออกมาบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดู อบรมและส่งเสริมการศึกษา เป็นอย่างดีมาโดยตลอด จนทำให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในชีวิต

นายอชิรวิทย์ ชุมพลประสิทธิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	5
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	8
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544	11
3. แบบติดตามสังเกตการคัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	20
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน	21
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	25
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	31
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล	32
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	34
9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ	39

บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

1. รูปแบบการประเมิน	55
2. กลุ่มเป้าหมาย	56
3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ประเมิน	57
4. ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลตามรูปแบบการประเมิน	60
5. ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน	65
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	67

บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1. บริบทชุมชน	70
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	75
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	78
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	80

บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	82
2. วิธีดำเนินการ	82
3. ผลการดำเนินการ	83
4. ผลกระทบ โดยตรงและผลกระทบโดยอ้อม	83
5. ข้อเสนอแนะ	84

บรรณานุกรม	85
------------	----

ภาคผนวก ก	87
-----------	----

ภาคผนวก ข	142
-----------	-----

ประวัติผู้เขียน	153
-----------------	-----

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. แผนที่แสดงภูมิประเทศของตำบลหนองระเวียง.....	72

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. องค์ประกอบการประเมินกองทุนหมู่บ้าน.....	3
2. ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน.....	66

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนหรือมีการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว เพื่อที่จะได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรที่จะมีการประเมิน ผู้ที่ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 นี้มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ [Substantive Report] ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

2.1.2 บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความ

สามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.1.3 บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.1.4 เศรษฐกิจของบ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

2.1.5 ประชาชนในบ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและตำบล

2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และระดับความ เข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของสตีฟเฟิลบีม [stufflebeam] ที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล [CIPP Model] ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิต

เมื่อนำ ชิฟฟ์โมเดล มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านสามารถแสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

หน่วยการ ประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
ระดับหมู่ บ้าน	<p>C1=ประวัติความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>C2=สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน</p> <p>C3=สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน</p> <p>C4=วัฒนธรรมประเพณี</p> <p>C5=โครงสร้างพื้นฐาน</p>	<p>I1=นโยบายระเบียบแนวทางปฏิบัติ (ปรัชญาวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์การประเมินความพร้อม ระเบียบต่างๆ...)</p> <p>I2=การประชาสัมพันธ์ (ระดับประเทศ/ระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ)</p> <p>I3=คณะกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง</p> <p>I4=คณะกรรมการกองทุน (การได้มา, คุณสมบัติ)</p> <p>I5=การเตรียมความพร้อม/สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการกองทุน</p>	<p>PC1=การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน(ทุกระเบียบ)</p> <p>PC2=การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน</p> <p>PC3=ระบบบัญชีกองทุน</p> <p>PC4=กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>PC4.1=การรับสมัคร</p> <p>PC4.2=การหมดสมาชิกภาพ</p> <p>PC4.3=ประเภทสมาชิก</p> <p>PC4.4=การทำทะเบียนสมาชิก</p> <p>PC5=กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>PC5.1=ขั้นตอนการกู้</p> <p>PC5.2=การคัดเลือกผู้กู้</p> <p>PC5.3=การโอนเงินให้ผู้กู้</p> <p>PC5.4=การรับชำระหนี้</p>	<p>PD1=จำนวนสมาชิกกองทุน</p> <p>PD2=จำนวนผู้ได้เงินกู้</p> <p>PD3=ยอดเงินที่ให้กู้</p> <p>PD4=จำนวนผู้ชำระคืนตามกำหนด</p> <p>PD5=ยอดเงินชำระคืน</p>

หน่วยการ ประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
ระดับราย บุคคล(ผู้กู้)	C6=ผู้นำชุมชน การ รวมกลุ่มและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	I6=เงินกองทุน 1 ล้านบาท	PC6=การส่งเสริมการ ใช้เงินกู้ PC6.1=การแนะนำวิธี ทำธุรกิจ PC6.2=การช่วยเหลือ ตลาด	PD6=กองทุนสะสม
	C7=โครงสร้างพัฒนา ที่ผ่านมา	I7=เงินทุนสะสมอื่น ๆ ตามระเบียบฯ หมวด 6 ข้อ 23 (2- 18)	PC7=การตรวจสอบ การให้เงินกู้	PD7=การใช้เงินตาม วัตถุประสงค์
	C8=ความเข้มแข็ง ของชุมชน	I8=บัณฑิตกองทุน	PC8=การจัดทำราย งานและเผยแพร่ผล การดำเนินงาน	PD8=ทัศนคติของชุม ชนต่อกองทุน
	C9=อาชีพเดิม(หลัก และรอง)	I9=จำนวนเงินกู้ที่ได้ รับอนุมัติ	PC9=การจัดสรรผล ประโยชน์	PD9=การเกิดเครือข่าย องค์กรการเรียนรู้
	C10=สมาชิกในครอบ ครัว	I10=จำนวนเงินลงทุน นอกเหนือจากเงินกู้	PC10=การสร้างเครือ ข่ายการเรียนรู้ โดยบัณฑิตกองทุน	PD10=การเรียนรู้เพื่อ การพึ่งตนเอง
	C11=สภาพการอยู่ อาศัย	I11=สถานที่ในการ ประกอบอาชีพ	PC11=การใช้จ่ายเงินกู้	PD11=ความเข้มแข็ง ของชุมชนที่เกิดจาก กองทุนหมู่บ้าน
	C12=รายได้ของครอบ ครัว	I12=วัตถุประสงค์	PC12=การหาความรู้ เพิ่มเติม	PD12=ผลที่ได้ตาม วัตถุประสงค์การกู้
	C13=หนี้สินของ ครอบครัว	I13=ความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพ	PC13=การหาตลาด PC14=การทำบัญชีใช้ จ่ายเงิน	PD12.1=ผล โดยตรง PD12.2=ผล โดยอ้อม
		I14=จำนวนแรงงาน		
		I15=วัตถุประสงค์		

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้ทำสารนิพนธ์

ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีโอมเคลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะ

ทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูล

เพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

ขั้นที่ 6 ลงมือเขียน บทที่ 1, 2, 3, 4, 5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษารั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

5.1 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการ จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.2 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนฯ

5.3 ได้ตัวชี้วัดเกี่ยวข้องในตัวถัดไป ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านฯ และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน

5.4 ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง เงินกองทุนหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วยเงินจากการจัดสรร 1 ล้านบาทและเงินประเภทอื่น ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 6 ข้อ 23 (2) – (8)

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้อยู่อาศัยในบ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านชะอม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้อยู่อาศัยในบ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบฯ ข้อ 17 จำนวน 15 คน

ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเลือกระหว่างกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้วยกันให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งได้แก่ นายศิริศักดิ์ มหัทธนะศิลป์

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน ออกโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความเห็นชอบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพพ์โมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ
  - 9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
  - 9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน
  - 9.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
  - 9.4 ประชาคม
  - 9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน
  - 9.6 ธุรกิจชุมชน
  - 9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารการจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา อาศัยอำนาจตามความในข้อ 10 (8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ดังนี้

หมวด 1

ข้อความทั่วไป

1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ”

2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

3. ในระเบียบนี้

กองทุน หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบนี้

หมู่บ้าน หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะการปกครองท้องที่
ชุมชนเมือง หมายความว่า ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในเขตปกครองท้องที่พิเศษและชุมชนอื่น ทั้งนี้การจะกำหนดว่าชุมชนใดเป็นชุมชนเมืองให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการสนับสนุน หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร

คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ หมายความว่า คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอหรือเขต

คณะกรรมการกองทุน หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมืองต่าง ๆ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

กรรมการกองทุน หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หรือกรรมการในคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง

สำนักงาน หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ธนาคาร หมายความว่า ธนาคารที่คณะกรรมการกำหนดให้บริหารจัดการกองทุน

ครัวเรือน หมายความว่า ครอบครัวตามทะเบียนบ้าน อันประกอบด้วยบิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ญาติพี่น้อง เป็นต้น อยู่ร่วมกัน

หัวหน้าครัวเรือน หมายความว่า ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของตามทะเบียนบ้าน

ผู้แทนครัวเรือน หมายความว่า หัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลในครัวเรือน ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนมอบหมายเป็นหนังสือให้เป็นผู้แทนครัวเรือน

หุ้น หมายความว่า การออมทรัพย์ในรูปแบบหนึ่ง โดยมูลค่าของหุ้นให้เป็นไปตามที่กองทุนกำหนด

เงินฝากสัจจะ หมายความว่า เงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝาก หรือออมไว้กับกองทุนตามแต่จะตกลงกัน โดยให้ถือว่าเงินออมเป็นเงินสะสม และจะถอนหรือปิดได้ก็ต่อเมื่อพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

เงินรับฝาก หมายความว่า เงินรับฝากประเภทต่าง ๆ นอกเหนือจากเงินออมตามที่กองทุนกำหนด

สมาชิก หมายความว่า สมาชิกของกองทุน

ที่ประชุมสมาชิก หมายความว่า ที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือที่ประชุมใหญ่วิสามัญ

4. ให้ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติรักษาการตามระเบียบนี้

1.2 หลักสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

1.3.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.3.2 ส่งเสริมท้องถิ่นและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

1.3.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.3.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

1. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้แนวทางนโยบายหลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือ รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คนแต่ไม่เกิน 7 คนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีก การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมคราวใดถ้าประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานปฏิบัติหน้าที่แทนประธาน

ข้อ 2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งได้อีก ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วเมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการแต่งตั้ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 3. นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1.) ตาย
- 2.) ลาออก
- 3.) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4.) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5.) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6.) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 4. การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมนานใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1.) กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุน
- 2.) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการ จัดสรรให้แก่กองทุน
- 3.) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4.) กำหนดแผนงานและออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและ แนวทางการบริหารงานกองทุน

5.) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

6.) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน

7.) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานเพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

8.) ออกระเบียบ คำสั่งและประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

9.) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลาหรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

10.) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรครวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11.) ปฏิบัติหน้าที่อื่นหรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 6. การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 4 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 7. ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ.2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2

สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะ อนุกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน

5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน

6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน

8. ให้การสนับสนุน ปรีกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงานกองทุน

9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน

10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

โดยที่ เป็นการปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ. ศ. 2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นอาศัยอำนาจตามความในข้อ 10(8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ กองทุน “ ในข้อ 3. ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน “ กองทุน “ หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองแล้วแต่กรณีตามระเบียบนี้ “

ข้อ 4. ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ ผู้แทนครัวเรือน “ ในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ข้อ 5. ให้ยกเลิกความในข้อ 3 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ข้อ 3 ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก จากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบที่จะบริหารจัดการกองทุน เป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 17 “การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ควรคำนึงถึงจำนวนกรรมการชายหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกกรรมการกองทุนนั้น ให้คณะกรรมการกองทุนออกระเบียบข้อบังคับกองทุนตามมติที่ประชุมสมาชิก โดยให้คำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรมและจารีตประเพณี ของแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง “

ข้อ 6. ให้ยกเลิกความในข้อ 18 ทวิ “ข้อ 18 ทวิ ในกรณีกองทุนไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากโดยสภาพข้อเท็จจริงสุดวิสัยที่จะดำเนินการได้ ให้คณะกรรมการกองทุนรายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเพื่อพิจารณา ในกรณีที่คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติเห็นชอบกับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนตามวรรคแรก ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อความเห็นชอบและใช้เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับกองทุนนั้นเป็นรายกรณี ในกรณีที่คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติไม่เห็นชอบกับระเบียบปฏิบัติที่คณะกรรมการกองทุนเสนอตามวรรคแรก ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเรียกประชุมคณะกรรมการกองทุนนั้นภายในระยะเวลาสามสิบวัน เพื่อแจ้งผลการพิจารณาและร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ปัญหาให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาหกสิบวันนับตั้งแต่วันประชุมนัดแรก ให้คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดรายงานผลการประชุมตามวรรคสามให้คณะกรรมการพิจารณาภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับตั้งแต่วันที่ครบเวลาตามวรรคสาม และให้คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการถือเป็นที่สิ้นสุด”

ข้อ 7. ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 37 ทวิ “ข้อ 37 ทวิ กรณีที่บทบัญญัติตามความที่หมวดนี้ขัดหรือแย้งกับหลักศาสนาของสมาชิกของกองทุน ให้คณะกรรมการกองทุนสามารถกำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบในการใช้ประโยชน์จากเงินกองทุน และการกำหนดผลตอบแทนใช้คืนกองทุน ให้สอดคล้องกับหลักศาสนาของสมาชิกนั้นได้ ”

ข้อ 8. ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 45 ทวิ “ ข้อ 45 ทวิ ในระยะเริ่มแรก หากประธานกรรมการยังไม่ได้แต่งตั้งผู้แทนคณะกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการ สันนิษฐานระดับจังหวัดตามข้อ 14 ให้คณะกรรมการสันนิษฐานระดับจังหวัดสามารถดำเนินการประชุมได้โดยให้ถือว่าครบองค์ประชุมตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ ตามข้อ 15 ได้ ”

โดยที่เป็นการปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ. ศ. 2545 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 10(8) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3. ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ บัญชีกองทุนหมู่บ้าน ” และคำว่า “ บัญชีเงินสะสม ” ในข้อ 3 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ดังนี้

“บัญชีกองทุนหมู่บ้าน” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายใต้ชื่อกองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ 1 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล

“บัญชีเงินสะสม” หมายความว่า บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ภายในชื่อ กองทุนหมู่บ้าน (ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง) หรือ บัญชีที่ 2 ซึ่งกองทุนเปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

ข้อ 4. ให้ยกเลิกความในข้อ 14. วรรคแรก แห่งระเบียบคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ข้อ 14. ให้มีคณะกรรมการสันนิษฐานระดับจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ปลัดจังหวัด เป็นรองประธาน ผู้แทนคณะกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งจากประธานกรรมการ และผู้แทนหน่วยงานระดับจังหวัด ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คลังจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด แรงรัดพัฒนาชนบทจังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชน จำนวน 5 คน

และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวน 5 คน ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานกรรมการเป็นอนุกรรมการและ
พัฒนาการจังหวัด เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 5. ให้ยกเลิกความในข้อ 15 วรรคสอง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต เป็นประธานแล้วแต่กรณี ปลัดเทศบาลหรือปลัดเมืองพัทยาแล้วแต่กรณี ปลัดอำเภอฝ่ายปกครองและพัฒนาหรือผู้ช่วย ผู้อำนวยการเขตแล้วแต่กรณี คลังจังหวัด ณ อำเภอ หรือ หัวหน้าฝ่ายการคลังแล้วแต่กรณี ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรประชาชนและอื่น ๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกิน 9 คน เป็นอนุกรรมการและพัฒนาการอำเภอหรือหัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนเขตแล้วแต่กรณี เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ข้อ 6. ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 18 ทวิ แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

ในกรณีใดที่กองทุนไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากโดยสภาพข้อเท็จจริงสุดวิสัยที่จะดำเนินการได้ให้คณะกรรมการกองทุนรายงานปัญหาและเสนอระเบียบปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอพิจารณา และนำเสนอคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและประกาศให้เป็นรายกรณี ต่อไป

ข้อ 7. ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 31 วรรคสอง

ข้อ 8. ให้เพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ เป็น ข้อ 31 ทวิภายใต้บังคับแห่งข้อ 31. ทวิ การอนุมัติเงินกู้หรือเงินยืมฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนอนุมัติเงินกู้ หนึ่ง จำนวนไม่เกิน 20,000 บาท จากเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลหรือบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปใช้จ่ายเพื่อการฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วนโดยกองทุนหมู่บ้านสามารถเบิกเงินฉุกเฉิน จากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) มาเก็บรักษาไว้เป็นเงินสด ตามระเบียบข้อบังคับ หรือ ข้อกำหนดของกองทุนโดยวงเงินสดที่เก็บรักษาประจำวัน

8.1 ดอกเบี้ยและเงินตอบแทนจากผลกำไร ที่เกิดขึ้นจากการนำเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) ไปให้สมาชิกกู้หรือยืมไปลงทุนหรือเพื่อการฉุกเฉินจะต้องนำเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)

8.2 ให้กองทุนจัดทำงบดุลและงบกำไรขาดทุน ทุก 6 เดือน เพื่อจะได้รับทราบผลประกอบของกองทุนโดยรวม

8.3 ให้เบิกจ่ายดอกเบี้ยหรือเงินตอบแทนจากผลกำไรสะสมที่เกิดขึ้นมาใช้จ่ายหรือ นำไปใช้จ่ายและจัดสรร ตามเงื่อนไขหรือระเบียบที่แต่ละกองทุนได้กำหนดขึ้น

8.4 ให้คณะกรรมการกองทุนทำหลักฐานการเบิกถอนดอกเบี้ยหรือเงินตอบแทนจากผลกำไรจากบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1) รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการเบิกถอน พร้อมหลักฐานแล้วปิดประกาศให้สมาชิกกองทุนได้รับทราบ และตรวจสอบ ณ ที่ทำการกองทุน

ข้อ 9. ให้ยกเลิกความในข้อ 35 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน ข้อ 35. การกำหนดระยะเวลาชำระคือเงินกู้ หรือ เงินยืม ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือเงินยืม พร้อมเงินตอบแทนจากผลกำไร ให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา ให้กระทำได้ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

9.1 สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้หรือเงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินกู้หรือเงินยืมทุกประเภท กับคณะกรรมการกองทุน เพื่อตรวจสอบเงินงวด (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ที่จะต้องชำระคืน

คณะกรรมการกองทุนจัดทำหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือเงินยืมทุกประเภท ของสมาชิกให้กับสมาชิก จำนวน 3 ฉบับ

สมาชิคนำเงิน (เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือเงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร) ไปฝากเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิก พร้อมทั้งนำหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) มอบไว้กับธนาคารเพื่อให้ธนาคารถอนเงินจำนวนดังกล่าว

ธนาคารถอนเงินจำนวนตามยอด ซึ่งระบุไว้ในหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) แล้วนำฝากเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชีที่ 1)

เมื่อธนาคารรับเงินและหลักฐานการถอนเงิน (ใบถอนเงิน) จากสมาชิกกองทุนแล้วให้มอบหนังสือแจ้งความประสงค์ในการชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืม (ฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2) ให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิคนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐานฉบับหนึ่ง และนำไปมอบไว้ให้คณะกรรมการกองทุนตามระเบียบ หรือ ข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนึ่งฉบับ เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนอีกหนึ่งฉบับ (ฉบับที่ 3) ให้ธนาคารจัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน

9.2 กองทุน จัดประชุมโดยมีสมาชิกกองทุนเข้าร่วมประชุมไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เพื่อพิจารณาเลือก หรือมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุนตามจำนวนที่เหมาะสมเป็นผู้รวบรวมและรับชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท

สมาชิกที่ประสงค์จะชำระคืนเงินกู้ หรือ เงินยืมทุกประเภท ต้องไปติดต่อขอชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร กับคณะกรรมการกองทุน

กรรมการกองทุนตามวรรค 1 รับชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือ เงินยืม และเงินตอบแทนจากผลกำไร จากสมาชิก พร้อมออกใบเสร็จรับเงิน เพื่อเป็นหลักฐาน แล้วจัดทำบัญชีรายชื่อ และรายละเอียดของจำนวนเงินที่รับชำระคืนจากสมาชิกส่งมอบให้ธนาคาร เมื่อธนาคารรับเงิน และรายละเอียดตามวรรค 3 จากกรรมการกองทุน ให้ธนาคารนำเงินฝากเข้าบัญชีของผู้กู้ หรือ ผู้ยืมเป็นรายตัว แล้วให้ถอนเงินตามจำนวนที่นำฝากเข้าบัญชีรายตัวของผู้กู้ หรือ ผู้ยืม เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน (บัญชี 1)”

ข้อ 10. ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้เป็น ข้อ 41 ทวิ “ ข้อ 41 ทวิ หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ยังไม่สามารถจัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนตาม ข้อ 41 ให้อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

(1) สํารวจจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่อยู่อาศัยจริงว่าเป็นจำนวน เท่าใด และเมื่อทราบจำนวนตามข้อเท็จจริง ให้ใช้จำนวนครัวเรือนตามข้อเท็จจริงเป็นฐานในการคิดคำนวณจำนวนของ 3 ใน 4 ของครัวเรือน

(2) เมื่อสำรวจข้อเท็จจริงของครัวเรือนแล้ว ให้จัดประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้าน และดำเนินการจัดประชุมครั้งแรก มีจำนวนผู้แทนครัวเรือนมาไม่ครบ 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ให้ดำเนินการจัดประชุมเป็นครั้งที่ 2 อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อจัดประชุมเป็นครั้งที่ 2 แล้วจำนวนผู้แทนครัวเรือนยังไม่ครบตามจำนวนที่กำหนด ให้ดำเนินการต่อไปนี้

ก. ทำการสำรวจความจํานงของผู้แทนครัวเรือนเป็นรายครัวเรือนว่าจะมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อเปิดเวทีชาวบ้านหรือไม่

ข. เมื่อดำเนินการสำรวจความจํานงของผู้แทนครัวเรือนเสร็จสิ้นแล้ว ให้ดำเนินการประชุม เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านเป็นครั้งที่ 3 โดยเรียกประชุมเฉพาะผู้แทนครัวเรือนที่มีความจํานงเข้าร่วมประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมเป็นครั้งที่ 3 จะต้องไม่น้อยกว่าการประชุมครั้งที่ 2 ครั้งที่ผ่านมา และจะต้องมีผู้แทนครัวเรือนที่แสดงความจํานงเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4

(3) หลังจากที่ได้ดำเนินการประชุม ครั้งที่ 3 เสร็จเรียบร้อยแล้วให้อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ รวบรวมเอกสารอันประกอบไปด้วย

- ก. บัญชีรายชื่อความจำนองของผู้แทนครัวเรือน
- ข. สำเนาบันทึกรายงานการประชุมเวทีชาวบ้าน
- ค. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง(ก

ทบ.1)

จัดส่งให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด พิจารณาให้ความเห็นชอบว่าเห็นสมควรให้ถือเป็นการจัดเวทีชาวบ้านโดยสมบูรณ์หรือไม่ และเมื่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมีมติเห็นชอบ ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบเป็นรายกรณีต่อไป

3. การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 กล่าวคือ

- จะต้องมีการครัวเรือนตามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
- การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- เป็นผู้ที่มีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลา 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

- ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่าง ร้ายแรงแก่ราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

- ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

- ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งจากการสังเกตการเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้เข้าร่วมการประชุมเกินสามในสี่ของครัวเรือนที่อยู่และการลงมติให้คะแนนเลือกคณะ กรรมการกองทุน ทุกคนมีสิทธิออกเสียงได้ทุกคนซึ่งถือได้ว่าเป็นการเลือกคณะกรรมการกองทุน เป็นการยึดเอาเสียงในที่ประชุมเป็นเอกฉันท์

- คณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่า สองในสามของจำนวน กรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงของจำนวน สมาชิกทั้งหมด

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความ พร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1.1 จำนวนประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชน 662 คน
- 1.2 จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน / ชุมชน 160 ครัวเรือน
- 1.3 อาชีพประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชน ประกอบด้วย

- ทำนา
- ทำไร่
- เลี้ยงสัตว์
- รับจ้าง
- ค้าขาย

ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน / ชุมชน

ผลผลิตด้านการเกษตรและอื่น ๆ ในหมู่บ้าน / ชุมชน ประกอบด้วย เช่น (จากการเพาะปลูก เช่น ข้าว,มันสำปะหลัง, การเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว,หมู,ไก่,เป็ด , อดุสาหกรรมในครัวเรือน หมู่บ้าน / ชุมชน

1.4 ผลผลิตของหมู่บ้าน / ชุมชน ส่วนใหญ่จะส่งไปจำหน่ายที่จังหวัดนครราชสีมา สินค้าที่ส่งไปจำหน่ายคือ ข้าว,มันสำปะหลัง,วัว,หมู,ไก่,เป็ด

2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุม เพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง 160 ครัวเรือน

2.2 วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ให้ประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้เสนอรายชื่อคณะกรรมการ ผู้ที่จะได้รับการเลือกตั้งและได้คัดเลือกให้เสนอรายชื่อคณะกรรมการเพียง 15 คน

2.3 วันที่มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2544

2.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเองมีความเห็นว่าจำนวนคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ มีจำนวน ตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป

2.5 รายชื่อของคณะกรรมการหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง ประกอบด้วยคณะกรรมการ 15 คน ดังนี้

1. นายศิริศักดิ์ มหัทธนะศิลป์	ประธานกรรมการกองทุน
2. จ.ส.อ.จรรยา อินทรโกเมร	รองประธาน
3. น.ส.อังคณา บุญญาอนุสนธิ์	เลขานุการ
4. นางอนัญญา วงศ์มะเริง	เหรัญญิก
5. นายเพิ่ม อยู่ดีพะเนา	ประชาสัมพันธ์
6. นางศิริพร แฟ่สันเทียะ	ประชาสัมพันธ์
7. นายทอง ลาวดีพะเนา	หัวหน้ากรรมการสินเชื่อ
8. นายเอกสิทธิ์ ทศศิริวัฒน์	กรรมการสินเชื่อ
9. นายสมควร ชาติเผือก	กรรมการสินเชื่อ

10. นายฉ้อ	โกนกระโทก	หัวหน้ากรรมการเร่งรัดหนี้สิน
11. นายห่อ	แสงแก้วพะเนา	กรรมการเร่งรัดหนี้สิน
12. นางน้อย	นาคเกิดพะเนา	กรรมการเร่งรัดหนี้สิน
13. นายเป้า	นิลพุดชา	หัวหน้ากรรมการายตรวจสอบ
14. นางนกแก้ว	ยีนคำ	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ
15. น.ส.อรินทร์	ไคน์สังพะเนา	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ

3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน

3.1 ต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุน หมู่บ้าน / ชุมชน
เมือง

3.2 ระเบียบข้อบังคับมีกำหนดดังต่อไปนี้

- ข้อบังคับเกี่ยวกับสมาชิกภาพ (การเข้าเป็นสมาชิก, การลาออก, การฝากเงินออม, การถือหุ้น, ค่าธรรมเนียม และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก)

- ข้อบังคับเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงินของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

- ข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน และชำระคืนเงินกู้

- ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของกองทุน

3.3 วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับกำหนดขึ้น โดย

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง เป็นผู้กำหนดขึ้นเอง

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง และประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันกำหนด

ขึ้น

4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จำนวนกลุ่มองค์กรภายในหมู่บ้าน ณ ปัจจุบันมีจำนวน 3 กลุ่มจำแนกเป็น

4.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

4.2 กลุ่มฉปนกิจหมู่บ้าน

4.3 กลุ่มกองทุน กข.คจ.

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวง
เงินไม่เกิน 1 ล้านบาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง สมาชิกทุกคนมีสิทธิ์เสนอ โครงการแต่ต้องก่อให้เกิดรายได้ โดยวิธีการหมุนเวียน

- กู้ยืมเพื่อทำการเกษตร
- กู้ยืมเพื่อทำการอุตสาหกรรมครัวเรือน
- กู้ยืมเพื่อการค้าขาย
- กู้ยืมเพื่อ ไปประกอบการด้านช่าง
- กู้ยืมเพื่อ ใช้เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน

5.2 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง มีดังนี้

ให้สมาชิกกู้ยืม โดยเสนอ โครงการให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติตามความเหมาะสมต้องเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้สามารถตรวจสอบได้และหมุนเวียนอย่างทั่วถึงภายใน 1 ปี

5.3 กองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองจะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมดังต่อไปนี้

- กู้ยืม ไปลงทุนประกอบอาชีพเสริมด้านการเกษตร
- กู้ยืม ไปลงทุนด้านอุตสาหกรรม
- กู้ยืม ไปลงทุนด้านค้าขาย
- กู้ยืม ไปลงทุนด้านช่าง
- กู้ยืม ไปในกรณีฉุกเฉิน

5.4 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ จะพิจารณาถึง

- เป็นผู้ที่พำนัก หรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านชุมชน เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี
- เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

5.5 วิธีการในการควบคุม และตั้งกรรมการติดตาม มีวิธีการดังนี้

- ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายในเวลา 1 ปี
- ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนพร้อมดอกเบี้ยภายในเวลาไม่เกิน 15 วัน

5.6 วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ ประกอบด้วย

- เงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด

- ต้องให้สมาชิกของกองทุนจำนวน 2 คนเป็นผู้ค้ำประกัน

5.7 วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้ว และไม่ส่งใช้ คืนเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา คือ ปรับในกรณีผู้ผิด สัญญาเงินกู้ ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับในอัตราร้อยละ 0.5 บาทต่อวัน

5.8 แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมืองในด้านการจัดสวัสดิการ ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน / ชุมชน มีแนวทางดังนี้

- เป็นค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน
- เป็นทุนการศึกษาบุตรของสมาชิกเงินกองทุน
- เพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้านไว้ดังนี้

กฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านระออม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสงค์ต้องการจะมีรายได้แต่ไม่มีเงินทุน
2. เพื่อลดการว่างงานในชุมชน
3. เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน
4. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับคนในชุมชน
5. เพื่อนำกำไรมาจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน

หมวดที่ 1

1. ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบกองทุนหมู่บ้านระออม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2544
3. กองทุนจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2544
4. สมาชิกเริ่มก่อตั้งมีทั้งหมด 80 คน โดยชำระค่าธรรมเนียม คนละ 5 บาท

หมวดที่ 2 สมาชิก

1. คุณสมบัติของสมาชิก
  - 1.1 มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและเป็นผู้ที่อาศัยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หมู่ที่ 9 ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
  - 1.2 เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน
  - 1.3 ไม่เป็นคนวิกลจริต สติฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
  - 1.4 ผู้ที่มีบ้านพักอาศัยเป็นของตัวเองแต่ยังไม่มีเลขที่บ้านให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับรองว่ามีตัวตนอยู่จริง
2. ผู้สมัครจะต้องเสียค่าธรรมเนียมคนละ 5 บาท เพื่อเป็นทุนของกองทุน
3. ผู้สมัครจะต้องถือหุ้ยน้อยคนละ 1 หุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน โดยสามารถชำระค่าหุ้นและเพิ่มหุ้นได้ปีละ 1 ครั้งในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี โดยหุ้นมีมูลค่าหุ้นละ 20 บาท
4. การรับสมาชิกต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมก่อน
5. สิทธิของสมาชิก
  - 5.1 สมาชิกทุกคนมีสิทธิกู้เงินกองทุนได้
  - 5.2 สมาชิกทุกคนมีสิทธิออกเสียงในที่ประชุมได้
  - 5.3 สมาชิกทุกคนมีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการที่กองทุนจัดสรรให้
6. หน้าที่ของสมาชิก
  - 6.1 สมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง
  - 6.2 สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
7. การขาดจากสมาชิก
  - 7.1 ขาดประชุม 3 ครั้ง ติดต่อกัน
  - 7.2 ลาออกและได้รับอนุมัติแล้ว ต้องไม่มีภาระหนี้สินกับกองทุนทั้งในฐานะผู้กู้และผู้ค้าประกัน
  - 7.3 ตาย
  - 7.4 ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม
  - 7.5 นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์จากที่ได้ระบุไว้
  - 7.6 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

หมวดที่ 3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

1. ให้มีคณะกรรมการคนหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน” โดยมีการประชุมคัดเลือกกรรมการจากผู้เข้าร่วมประชุม โดยใช้วิธีเสนอผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทีละ 1 คน และให้มีการยกมือสนับสนุนและไม่มีผู้คัดค้านจำนวน 15 คน ประกอบด้วย

- 1.1 ประธาน
  - 1.2 รองประธาน
  - 1.3 เภรัญญิก
  - 1.4 เลขานุการ
  - 1.5 ประชาสัมพันธ์ 2 คน
  - 1.6 ผู้ตรวจสอบภายใน 3 คน
  - 1.7 ฝ่ายสินเชื่อ 3 คน
  - 1.8 ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน 3 คน
- และกองทุนมีที่ปรึกษาของกองทุน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน

2. คณะกรรมการกองทุนอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

เมื่อครบกำหนด 1 ปี นับตั้งแต่วันเข้ารับตำแหน่งให้กรรมการกองทุนจับฉลากออกจำนวน กึ่งหนึ่งของคณะกรรมการและทำการคัดเลือกกรรมการแทนผู้ที่ออกไปภายใน 30 วัน และกรรมการกองทุนที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ แต่แต่ละตำแหน่งดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้

3. การพ้นตำแหน่ง

- 3.1 ครบวาระ
- 3.2 ตาย
- 3.3 เมื่อสมาชิกจำนวน 3 ใน 4 ลงมติในที่ประชุมให้ออก
- 3.4 ลาออกเมื่อได้รับอนุมัติ

4. ประชุมกองทุน

- 4.1 การประชุมครั้งใหญ่จะต้องประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือมีความจำเป็นขอเปิดประชุมได้
- 4.2 คณะกรรมการกองทุนจะต้องประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

4.3 การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมากและสมาชิกหรือกรรมการคนหนึ่งมี การลงคะแนนเสียงหนึ่งเสียง ในกรณีที่คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเป็น ผู้ชี้ขาด

หมวดที่ 4 การกู้ยืม

1. ประเภทของการกู้ยืมมีดังนี้

- 1.1 สำหรับนำไปพัฒนาอาชีพ
- 1.2 นำไปสร้างงาน
- 1.3 การสร้าง และ/หรือ เพิ่มรายได้
- 1.4 บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

2. วิธีการกู้ยืม

2.1 สมาชิกผู้ขอกู้เป็นรายเดี่ยว ๆ จะต้องแจ้งรายละเอียด และวัตถุประสงค์ในการพิจารณา การนำเงินกู้ไปใช้โดยละเอียด ตามแบบฟอร์มที่กองทุนกำหนดไว้

2.2 สมาชิกที่มีความประสงค์จะขอกู้เป็นกลุ่มโดยมีผู้ร่วมกลุ่ม ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป จะต้อง ทำเป็นโครงการเพื่อขอกู้เงิน โดยระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและ โครงการที่เสนอมายจะต้องเป็น โครงการที่ทำได้จริง และมีความเป็นไปได้ในทางการตลาด และเห็นชัดเจนว่าคุ้มค่ากับการลงทุน

2.3 คณะกรรมการจะเป็นผู้พิจารณาโดยจะพิจารณาจาก

- จำนวนวงเงินที่กู้
- วัตถุประสงค์ที่ขอกู้
- ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการกับจำนวนเงินที่ขอกู้

3. วงเงินกู้

3.1 สำหรับเงินกู้ตามข้อ (1.1),(1.2),(1.3) ให้สมาชิกรายหนึ่งได้ตามวงเงินที่ขอกู้และตามที่ คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสมในวงเงินไม่เกิน 20,000.- บาท

3.2 เงินกู้ตามข้อ (1.4) ต้องเป็นการกู้เฉพาะกรณีเพื่อการอันจำเป็น หรือมีประโยชน์ตามแต่ คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร โดยวงเงินที่ขอกู้ต้องไม่เกิน 3,000.- บาท

4. หลักประกันเงินกู้

4.1 เงินกู้ตามข้อ (1.1),(1.2),(1.3) จะพิจารณาจากวงเงินที่ขอกู้ตั้งนี้ก่อนทำสัญญา

- วงเงินไม่เกิน 10,000 บาท ให้ใช้หลักทรัพย์หรือสมาชิกด้วยกันค้ำประกัน
- วงเงินไม่เกิน 20,000 บาท ให้ใช้หลักทรัพย์และสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

วงเงินไม่เกิน 50,000 บาท ต้องเรียกประชุมสมาชิกให้วินิจฉัยลงมติว่าจะสมควรให้หรือไม่

4.2 เงินกู้ตามข้อ (1.4) ให้ใช้การทำสัญญาเพียงอย่างเดียว

4.3 สำหรับผู้ค้ำประกันจะต้องมีสำเนาบัตรประชาชนสำเนาทะเบียนบ้านพร้อมลงลายมือชื่อ

4.4 ผู้กู้จะต้องทำสัญญากับกองทุนหมู่บ้านพร้อมทั้งนำหลักประกันเงินกู้มาค้ำประกัน

5. อัตราดอกเบี้ย

5.1 ผู้กู้ที่ประสงค์จะชำระเป็นงวด ๆ ราย 3 เดือน / 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 0.30 ของวงเงินกู้ / เดือน

5.2 ผู้กู้ที่ประสงค์จะชำระเมื่อสิ้นสุดสัญญาเงินกู้ คิดเป็นร้อยละ 0.30 ของวงเงินกู้ / เดือน

6. ค่าปรับ

กรณีที่ผู้กู้ที่ประสงค์ผ่อนชำระเป็นงวด ๆ ภายในระยะเวลา 1 ปี เมื่อถึงงวดที่จะต้องชำระแต่ไม่นำมาชำระทั้งดอกเบี้ยทั้งต้น จะต้องเสียค่าปรับในอัตราร้อยละ 0.5 ต่อวันเว้นแต่ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุน

ไม่เกิน 15 วัน คิดร้อยละ 0.25 ต่องวด

เกิน 15 วัน คิดร้อยละ 0.5 ต่องวด

7. การชำระคืนเงินกู้ กำหนดไว้ดังนี้

7.1 เงินกู้ตามข้อ (1.1),(1.2),(1.3) ให้ผู้กู้ส่งคืนดังนี้

7.1 (1) ผ่อนชำระทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นงวด ๆ ภายใน 1 ปี

7.1 (2) ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยทั้งหมดภายใน 1 ปี

7.2 เงินกู้ตามข้อ (1.4) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนพร้อมดอกเบี้ย ภายในระยะเวลาไม่เกิน 120 วัน

7.3 ถ้าผู้กู้ไม่สามารถนำเงินมาชำระคืนได้ ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบตามสัญญาที่ระบุไว้

หมวดที่ 5 การจัดสรรดอกเบี้ย / ค่าปรับล่าช้า

1. เงินกองทุนที่ได้จากดอกเบี้ย หลังสิ้นปีทางบัญชีจะจัดสรรดังนี้

1.1 จัดเป็นเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 15

1.2 ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์และพัฒนา

อาชีพของคนในหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 10

1.3 เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกและประชาชนในหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ

15

- เรืองเกียรติให้กับเยาวชน
- ช่วยเหลือผู้ชราและผู้ที่ยากไร้
- ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินเรื่องค่ารถในกรณีที่ต้องส่งโรงพยาบาล

1.4 เงินประกันความเสี่ยง ในอัตราร้อยละ 20

1.5 เงินเพื่อสมทบกองทุน ในอัตราร้อยละ 10

1.6 เงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน

1.7 อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการจะเห็นสมควร ในอัตราร้อยละ 5

1.8 เงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละ 15

หมวดที่ 6 หมวดการตรวจสอบ

1. ผู้กู้จะต้องนำเงินไปทำตามวัตถุประสงค์ตามโครงการที่ขอกู้ ถ้าไม่ทำตามวัตถุประสงค์คณะกรรมการจะยึดเงินคืนทั้งจำนวนพร้อมดอกเบี้ย
2. ผู้กู้ต้องรายงานความก้าวหน้าของงานให้คณะกรรมการทราบ
3. คณะกรรมการกองทุนจะต้องออกไปตรวจสอบสมาชิกที่กู้เงินว่าไปทำตามวัตถุประสงค์หรือไม่
4. ให้สมาชิกตรวจสอบทั้งผู้กู้ด้วยกันและตรวจสอบคณะกรรมการด้วยว่าดำเนินการอย่างไรโปร่งใสหรือไม่
5. ให้คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เข้าตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุน
6. ให้คณะกรรมการกองทุนตรวจสอบบัญชีกองทุนและรายงานการตรวจสอบต่อสมาชิกในที่ประชุมประจำปี

หมวดที่ 7 อื่น ๆ

1. คณะกรรมการกองทุนจะจัดทำบัญชีเงินฝากและบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบคอบเดือนละ 1 ครั้ง แล้วคิดประกาศอย่างเปิดเผยให้สมาชิกทราบ โดยบัญชีที่จะต้องดำเนินการจัดทำดังนี้

- 1.1 บัญชีรายรับและรายจ่าย
- 1.2 สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน

2. คณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีของกองทุน และรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกองทุนในรอบปี พร้อมทั้งแสดงบัญชีกำไร ขาดทุน และงบบุคลในปีบัญชีที่ล่วงมา ภายใน 3 เดือนนับแต่วันสิ้นปีบัญชีเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ

3. บรรดาประกาศ คำสั่ง ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ซึ่งบังคับใช้อยู่ในวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้ใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบข้อบังคับนี้ ทั้งนี้จนกว่าจะได้แก้ไขหรือยกเลิก

4. ภายในหนึ่งปีตั้งแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการทำการประเมินการดำเนินการและนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

5. ให้คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

6.1 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวน สอหมื่นบาทในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้ การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกิน จำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉินให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

6.2 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืม ตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจน เงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

6.3 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลและทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

6.4 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอน ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณีและสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6.5 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้น ภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญาการชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนไปมอบให้กับคณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

6.6 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ยและค่าตอบแทน ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน สำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

6.7 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กุนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อม ดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที ซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคสองห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนเป็นระยะเวลา 2 ปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชิพพ์โมเดล

7.1 รูปแบบการประเมินแบบชิพพ์โมเดล

จำเนียร สุขสบาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชิพพ์โมเดล (CIPP Model)” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมิน โครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544 : 221 – 234] ดังนี้

การประเมินเป็นกระบวนการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งในการจัดทำการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านผู้จัดทำสารนิพนธ์จึงนำหลักการประเมินโครงการรูปแบบ ชิพพ์โมเดล มาใช้

CIPP Model มาจากตัวอักษร 4 ตัวซึ่งแยกออกเป็น 4 ความหมาย ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนจนศึกษาปัญหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่วางไว้ ประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้

เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้นโดยประเมินอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการ ภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบคำถาม เช่น แผนงานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- เพื่อรวบรวมสารนิเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่าง คือ

- (1) การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- (2) เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- (3) การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินโครงการและบุคคลในโครงการหรือในแผนงาน
- (4) การปรับปรุงโครงร่าง การประเมินอยู่เป็นนิจการทำตามกระบวนการ จำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอะไร โครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการให้ข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา และบันทึกกระบวนการสำหรับความหมายของความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะ เมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วยในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบ ซิฟท์

โมเดล ดังกล่าวแล้วหมายเหตุ รายละเอียดการประเมินโครงการแบบชีพโฟโมเดล ศึกษาได้จาก “ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา” เรื่องรูปแบบการประเมิน

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและการจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน ประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนอีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภาระกิจต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดให้ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่ง และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้อีกทั้งบัณฑิตได้มีกรยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ สมควรให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนองกระทรวงศึกษาธิการและทบวง

มหาวิทยาลัย จัดทำหลักสูตรโดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้ การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้จบหลักสูตรจะ ได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมิน บัณฑิตดังกล่าวทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้พึ่งตนเองได้ อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปส่งเสริมการพัฒนาและติดตาม ประเมินผลการวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตใน หมู่บ้านชนบท
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารการจั ดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีระบบและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน
2. ให้บัณฑิตได้ยกระดับฐานะการศึกษา และมีศักยภาพด้านการบริหารโครงการ จำนวน 74,811 คน
3. มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุนรวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

วงเงินค่าใช้จ่าย : 5,007,119,790 บาท

ค่าใช้จ่าย	จำนวนเงิน
1. เงินสนับสนุนให้ทุนการศึกษา	4,762,431,600
2. การจัดทำหลักสูตร	1,095,000
3. การปฐมนิเทศก์บัณฑิต	115,316,740
4. การทำความเข้าใจแก่คณาจารย์	21,750,000
5. จัดพิมพ์คู่มือ	37,071,450
6. การจัดสัมมนารายไตรมาส	9,855,000

7. การติดตามและนิเทศก์ของคณาจารย์	129,600,000
รวมทั้งสิ้น	<u>5,007,119,790</u>

แผนการดำเนินการ

1. ประชาสัมพันธ์โครงการและรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการ จำนวน 74,881 เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมการปฏิบัติงานระยะเวลา 10 เดือน (ธันวาคม 2544- กันยายน 2545)

2. จัดทำหลักสูตร, การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ร่วมกับบุคลากรจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน และทบวงมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคร่วมเตรียมการ ดังนี้

2.1 เป็นหลักสูตรเชิงสหวิทยาการและบูรณาการ “ Interdisciplinary and Integrated” เน้นการเรียนการสอนเชิงประเมินผลวิจัย (Research Oriented) และการศึกษาปัญหา (Problem Based Learning) เป็นหลัก

2.2 เป็นการศึกษาภาคทฤษฎี ร้อยละ 20 และปฏิบัติ ร้อยละ 80 โดยเน้นการปฏิบัติภาคสนาม เพื่อศึกษาหมู่บ้านและชุมชน และฝึกปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่

2.3 จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 27 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาสัมพันธ์ จำนวน 6 หน่วยกิต และหมวดวิชาเฉพาะด้านจำนวน 21 หน่วยกิต โดยผู้รับทุนจะมีเอกสารตำราเรียนรู้ด้วยตนเองและฝึกปฏิบัติจริง อาจารย์นิเทศก์ติดตามงานเดือนละ 4 ครั้ง 4 วัน

2.4 จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษา และคู่มือคณาจารย์ทั้งการสอนภาคทฤษฎีและการนิเทศก์ภาคสนามในหมู่บ้านที่รับผิดชอบ 5 วันต่อสัปดาห์ มีอาจารย์สอนเสริมเดือนละ 2 วัน

3. จัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินการในส่วนกลาง และคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานและดำเนินงานให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยมีกิจกรรมดังนี้

3.1 ประชุมและสัมมนาคณะกรรมการส่วนกลาง และอนุกรรมการระดับจังหวัด เพื่อรับทราบรายละเอียดโครงการ และการจัดทำแผนการปฏิบัติโครงการร่วมกันสถานประกอบการศึกษาตามโครงการ กำหนดคณาจารย์ผู้สอนและคณาจารย์นิเทศก์ และทำความเข้าใจหลักสูตรร่วมกัน

3.2 คัดเลือกนักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจำนวน 74,881 คน โดยเปิดโอกาสให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นผู้คัดเลือกจากนักศึกษาผู้ด้อยโอกาสและยากจน นักศึกษาจะได้รับทุนการศึกษาเป็นรายเดือน เดือนละ 6,360 บาท ระยะเวลา 10 เดือนและต้องจ่ายค่าเรียนเดือนละ 600 บาท โดยสถาบันการศึกษาในพื้นที่จะเป็นผู้จ่ายทุนการศึกษาให้นักศึกษาในแต่ละเดือน

3.3 จัดปฐมนิเทศและฝึกอบรมนักศึกษาผู้ที่ได้รับทุนการศึกษาให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ความรู้ ทักษะ และสามารถอยู่กับท้องถิ่นได้ เพื่อช่วยดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนให้เกิดประสิทธิภาพ ติดตามประเมินผลนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง วิจัยผลการดำเนินงานนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และให้คำปรึกษาสมาชิกกองทุนในการจัดทำกิจกรรมโครงการและแผนการใช้จ่ายเงินกู้

3.4 คณาจารย์ผู้สอนและคณาจารย์นิเทศก์ ติดตามและนิเทศก์ ช่วยเหลือนักศึกษาในพื้นที่ปฏิบัติงาน

4. นักศึกษาผู้รับทุนต้องรายงานผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการปฏิบัติงานทุกราย 15 วัน รายเดือน และรายไตรมาส แก่คณาจารย์นิเทศก์ที่รับผิดชอบแต่ละพื้นที่กองทุน และให้มีการประชุมสัมมนารอบไตรมาสในระดับจังหวัด และระดับชาติ เพื่อนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไขและรวบรวมเป็นรายงานตามนโยบายเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เมื่อสิ้นสุดโครงการ (ครบ 1 ปี) นักศึกษาผู้รับทุนส่งรายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นรายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และผลงานรายจังหวัด รายงาน และภาพรวมของนโยบาย เสนอต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ : 1 ปี

การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผล

1. คำนึงวัตถุประสงค์สำเร็จของโครงการ

1.1 จำนวนเงินกองทุน 1 ล้านบาทยังคงอยู่

1.2 จำนวนบัณฑิตที่ว่างงาน มีรายได้

1.3 จำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตร บัณฑิตสาขาการบริหารจัดการโครงการ

1.4 จำนวนการรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยผลการวิจัยของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. กลไกการติดตามประเมินผล

2.1 มีคณาจารย์ติดตามประเมินผลและส่งเสริมโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะๆ จากนักศึกษาที่ได้รับทุนทุกๆ 15 วัน และ 1 เดือน เพื่อรายงานความก้าวหน้า ผลลัพธ์ ปัญหาอุปสรรคของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 มีการประชุมสัมมนา 3 เดือน ของคณะกรรมการส่วนกลางและคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อนำปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3. ผลประโยชน์ของโครงการ

3.1 บัณฑิตที่ว่างงาน จำนวน 74,881 คน จะได้รับเงินถึงร้อยละ 93.8 จากงบประมาณทั้งหมดของโครงการ เนื่องจากลักษณะของโครงการเป็นการให้ทุนฝึกอบรมโดยจ่ายเงินสดในอัตราเดือนละ 6,360 บาท จำนวนผู้รับทุน 74,881 คน ซึ่งทำให้ในแต่ละเดือนมีเม็ดเงินประมาณ 476 ล้านบาท หมุนเวียนและกระจายไปทั่วประเทศ นอกจากนั้นยังจะมีค่าบริหารจัดการ มีการสัมมนาติดตามผลโครงการเป็นระยะๆ ทุก 15 วัน 1 เดือน และ 3 เดือน ซึ่งจะทำให้มีการใช้จ่ายเงินนำไปสู่การกระตุ้นเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงไปสู่ภาคธุรกิจการค้า การบริการ และภาคประชาชน อันเป็นเศรษฐกิจฐานรากอย่างต่อเนื่องอื่นๆ อีกมาก

3.2 ผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ คือ ผู้สำเร็จการฝึกอบรม ซึ่งได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิต หลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน มีการเรียนรู้ ปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ซึ่งจะมีประสบการณ์จริงนำไปใช้ในการทำงานต่อไป นอกจากนี้ยังมีโอกาสหางานได้ง่ายขึ้นและมีโอกาสได้รับการจ้างงานจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หรือ อบต. และสามารถนำประกาศนียบัตรไปใช้เป็นหน่วยกิตสมทบในการศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้

3.3 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ การติดตามประเมินผลและส่งเสริมการพัฒนานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการสร้างเสริมกิจกรรมของนโยบายที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนภายในพื้นที่ มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และส่งเสริมสุขภาพ อย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมในการบริหารงาน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง ซึ่งการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องทำให้มีความร่วมมือทำพร้อมๆกันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชนหรือประชาคมเข้ามา เพื่อเสริมสร้างให้ประชาคมมีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาตามโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นที่เห็นได้ว่า หมู่บ้าน ตำบล เป็นชุมชนพื้นฐานที่เกิดจากการรวมตัวโดยธรรมชาติของประชาชน ซึ่งประชาชนในแต่ละชุมชนก็มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมเช่นกัน ในส่วนของประชาชนเองก็ที่จะเริ่มเข้ามามีบทบาทในการจัดการกับปัญหาและสภาพแวดล้อมของชุมชนเอง ซึ่งในอนาคตทัศนคติของประชาชนที่ต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวจะเริ่มลดลง เพราะประชาชนเริ่มที่จะเรียนรู้ถึงการจัดการกับปัญหารวมทั้งยังสามารถเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ และประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐได้เป็นอย่างดี จากสภาพการของการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มประชาคมของประชาชนนั้น ทำให้ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนนั้นได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ รวมทั้งประชาคมยังเป็นการรวมกลุ่มที่ช่วยให้ประชาชนรุ่นหลังได้เข้ามาเรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ควรจะได้ใจ และนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมยังเป็นที่ซึ่งให้ประชาชนแต่ละช่วงอายุ แต่ละอาชีพ แต่ละความคิด ได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกันและกัน จากการแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกันนี้ถือว่าการคิดที่จะทำให้ประชาชนเริ่มพัฒนาทางความคิด และเกิดความตื่นตัวในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับอื่นต่อไป

6.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

1. ให้ความรู้ประชาชนจัดระบบการศึกษาให้เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ทุกเพศ ทุกวัย มีโอกาสได้รับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางวิชาการ หรือการศึกษาทางวิชาชีพ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวควรให้ความสำคัญต่อระบบชุมชนที่อยู่ด้วย

2. พัฒนาความคิดส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยการให้แต่ละบุคคลหรือชุมชนแลกเปลี่ยนแสดงทัศนคติและความคิดเห็นระหว่างกัน ไม่ว่าความคิดเห็นที่แสดงออกไปนั้นจะอยู่ในประเด็นการสนทนาในขณะนั้นหรือไม่ เพราะเรื่องที่ใกล้ตัวที่นำมาพูดกันนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง

นิสัย พฤติกรรมในการพัฒนาทางความคิดของประชาชนภายในชุมชนและยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในเรื่องของการยอมรับในความคิดของชุมชนอื่นๆ

3. สนับสนุนการปฏิบัติและการรวมกลุ่มทางภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนโดยธรรมชาติ คือ ภาครัฐเข้าไปจัดการหรือชี้นำชุมชนให้น้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ แต่ภาครัฐควรให้ความสนใจต่อการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นมารวมทั้งส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มมีแนวทางการปฏิบัติที่เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรม

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มโดยทางภาครัฐสนับสนุนให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแต่ละกลุ่มทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

5. การประสานงานกับภาครัฐและเอกชนทางภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการเข้าไปประสานงานกับประชาชนภายในพื้นที่

6. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเปิดโอกาสให้ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีโครงการเข้ามาในพื้นที่ รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสามารถแสดงความคิดเห็น ในประเด็นต่างๆที่ประชาชนสนใจ รวมถึงการเคารพความคิดเห็นระหว่างกันก่อนโครงการที่วางไว้จะถูกนำไปปฏิบัติ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าความจริงใจในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกครอบงำซึ่ง เครื่องมือที่นำมาใช้ในการมีส่วนร่วมและความเข้าใจผิดในส่วนของกฎหมายรัฐธรรมนูญเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในส่วน นี้ ทางภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนเองควรร่วมมือกันในการจัดการกับรูปแบบ วิธีการ ในการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน

6.3 เครื่องข่ายองค์กรการเรียนรู้

สังคมไทยปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการพัฒนาสมัยใหม่ ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติและการแบ่งปันกันโดยตรงระหว่างคนไทยด้วยกันได้คลายพลังลงไปมาก สิ่งที่เข้ามาแทนที่คือการพึ่งพาอาศัยกัน ในเชิงการแลกเปลี่ยนผ่านกลไกการจัดการ ความสัมพันธ์ใหม่นี้ได้จุดตั้งญาติพี่น้องให้เข้ามาใกล้ชิดกันอีกครั้งหนึ่ง ชาวบ้านและชุมชนจำนวนมากจึงสามารถรวมตัวกันเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกลไกทางสังคมที่มีพลังในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งหมดในปัจจุบัน เครือข่ายในความหมายของความสัมพันธ์ใหม่มีบทบาทในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเอง ประมวลจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายที่มีอยู่ในสังคมไทย มีการพูดถึงเครือข่ายในความหมายที่เหมือนและแตกต่างกันไป แบ่งออกเป็นสามกลุ่ม คือ

1. กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน จากการสรุปจากประสบการณ์การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน พบว่า เครือข่ายชาวบ้าน หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลและ/หรือองค์กรที่มีกิจกรรมและเป้าหมายใกล้เคียงกัน มีชุดของปัญหาคล้ายคลึงกัน มีการพัฒนากิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอมีการประสานงานและพบปะกันอย่างต่อเนื่อง และมีการกำหนดกฎเกณฑ์ความร่วมมือ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลและ/หรือองค์กรที่เข้าร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย บนพื้นฐานความเป็นอิสระของทุกองค์กรชุมชน และ เครือข่ายชาวบ้าน คือ รูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคลและ/หรือชุมชน เพื่อการแก้ปัญหา เอาชนะข้อจำกัดและพัฒนาตนเอง เครือข่ายเป็นกระบวนการทางสังคมที่ประสานพลังของผู้นำชาวบ้านและองค์กรชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถทำได้โดยลำพังหมู่บ้านเดียว เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไป เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองในงานพัฒนาสังคม (วิจิต นันทสุวรรณ, 2538)

เครือข่ายของชาวบ้านและชุมชนที่มีอยู่ในสังคมไทย โดยทั่วไปเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และพบว่าสิ่งที่สามารถพึ่งพาและแลกเปลี่ยนกันได้นั้น ประกอบด้วย (1) ความรู้และประสบการณ์ (2) ทรัพยากรธรรมชาติ (3) ผลผลิต และ (4) เงินทุน การรวมตัวเป็นเครือข่ายจึงเกิดได้ไม่ยากนัก และพบเห็นอยู่ทั่วไปในชนบท (จันงค์ แรกพิณีจ, 2539)

2. กลุ่มองค์กรรัฐและนักวิชาการ ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายไว้ดังนี้

เครือข่ายการเรียนรู้ คือ การที่ชาวบ้านรวมตัวกัน ขบคิดปัญหาของเขา รวมพลังแก้ปัญหา และหาผู้นำขึ้นมาจากหมู่บ้านด้วยตนเอง แล้วรวมตัวกันเพื่อมีอำนาจต่อรอง มีการต่อสู้ทางความคิด มีการเรียนรู้จากภายนอก มีการไปมาหาสู่กันเรียนรู้ดูงานด้วยกัน จนกระทั่งเกิดเป็นกระบวนการแก้ปัญหาได้ การทำมาหากินดีขึ้น เศรษฐกิจแต่ละครอบครัวดีขึ้น (เอกวิทย์ ฌ กลาง, 2539)

เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึงการประสานแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสารการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้อง เชื่อมโยงกันทั้งระหว่างงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียนและระหว่างหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับต่างๆ ตลอดจนระบบการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดและกระจายความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการของบุคคลและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง ขอบเขตแห่งความสัมพันธ์ของกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะ ประสาน ติดต่อกันสัมพันธ์ เชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม ระหว่างคนกับคน คนกับกลุ่ม และกลุ่มกับกลุ่ม" (ประทีป อินแสวง, 2539)

3. กลุ่มเครือข่ายเทคโนโลยี ซึ่งใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือหลักในการสัมพันธ์ และเชื่อมโยงคนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นเครือข่ายที่มีบทบาทสูงในภาคสังคมเมือง ธุรกิจ และ สถาบันการศึกษา นอกเหนือจากการให้ความหมายของเครือข่ายแล้ว การศึกษาที่เกี่ยวข้องยังให้ความสำคัญกับกระบวนการของเครือข่าย ไว้ดังนี้

3.1 เวทีชาวบ้าน คือ เงื่อนงายเริ่มต้นของเครือข่าย เวทีชาวบ้านจะเชื่อมโยงคนเข้าสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิด เครือข่ายการเรียนรู้ ที่ชาวบ้านไปมาหาสู่ แลกเปลี่ยนงานและเข้าไปมีบทบาทช่วยงานของหมู่บ้านอื่น ๆ มีการสื่อสารถึงกันตลอด มีการรวมกลุ่มผู้รู้เพื่อแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ และเป็นครูชาวบ้านให้กับหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ต้องการ เครือข่ายที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงมีธรรมชาติและพัฒนาการของตนเองแตกต่างกัน ตั้งแต่เป็น เครือข่ายการเรียนรู้ จนถึง องค์กรเครือข่าย ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ก้าวหน้าที่สุดของเครือข่ายที่เกิดขึ้น คือ มีการทำกิจกรรมและมีระบบการจัดการร่วมกันขึ้น และประสบการณ์การจัดการร่วมกันของหลายเครือข่ายนำไปสู่ข้อสรุปบางประการ เช่น บทบาทของเครือข่ายไม่ได้อยู่ที่การพัฒนาโครงสร้างองค์กรที่แข็งแรง มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว แต่เป็นการสร้างกระบวนการความร่วมมือระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งเริ่มต้นจากการเรียนรู้ คือ การแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ในประเด็น การจัดการ ซึ่งหมายถึง ระบบความสัมพันธ์ของคนและกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ทรัพยากร ซึ่งครอบคลุมทรัพยากรธรรมชาติ โภคทรัพย์และเงินทุน เป็น 3 ประเด็นสำคัญของกระบวนการเครือข่าย การพัฒนาระบบการจัดการในระดับเครือข่ายจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระขององค์กรชุมชน ให้รูปแบบวิธีการของแต่ละองค์กรชุมชนที่แตกต่างกันดำรงอยู่ เป็นความหลากหลายในทิศทางเดียวกัน

กิจกรรมระดับเครือข่ายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากกระบวนการนี้ กิจกรรมเริ่มต้นจากความร่วมมือในวงเล็ก ๆ เพื่อสะสมประสบการณ์ แล้วค่อย ๆ พัฒนาระบบการจัดการเฉพาะกิจกรรมที่ชัดเจน และขยายแนวคิดความร่วมมือให้กว้างออกไป (วิจิต นันทสุวรรณ, 2538) ผลการศึกษาการเรียนรู้ที่ชาวบ้านและชุมชนเป็นผู้สร้างและเป็นเจ้าของกระบวนการในทุกภาคของประเทศ พบว่า การเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

- การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาทั้งของตนเอง ชุมชน และเชื่อมโยงถึงเหล่านี้เข้ากับสังคมไทยตลอดจนสังคมโลก
- การแสวงหาทางออกที่เหมาะสมกับตนเองและชุมชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ
- การสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นผลจากการตัดสินใจของตนเองและชุมชน ในแง่ของชุมชนกิจกรรมที่ทำขึ้นนี้อาจเรียกว่า กิจกรรมเครือข่าย เพราะเป็นตัวชักจูงและเชื่อมโยงคนเข้าด้วยกันการประเมินผลกิจกรรม และนำผลที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงกระบวนการ ผลของกระบวนการเรียนรู้ที่มีต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมากกว่า หรือทั้งหมด (วิมลลักษณ์ ชูชาติ, 2540)

ความหมายของเครือข่ายที่มีอยู่ในสังคมไทยจึงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ใหม่ที่มีบทบาท 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา เป็นการร่วมมือกันของคนและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และ ด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสร้างเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และความรู้ เป็นเครือข่ายในความหมายทางด้านสังคม และมีการพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือหลักในการจัดความสัมพันธ์และเชื่อมโยงคนและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในการเรียนรู้และการพัฒนา ซึ่งเป็นเครือข่ายในความหมายทางด้านเทคโนโลยีและเมื่อการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง การจัดการศึกษาโดยกระบวนการของเครือข่าย จึงเป็นแนวทางใหม่ของการจัดการศึกษาที่มีลักษณะสำคัญ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สรุปไว้ดังนี้

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยในลักษณะที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนต่าง ๆ อาศัยองค์ความรู้เดิมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนา โดยมีการประยุกต์ใช้วิทยาการสมัยใหม่ด้วยความเหมาะสมมีองค์กรชุมชนเป็นหน่วยของการจัดการศึกษา โดยสมาชิกในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ปัญหาของคนในชุมชนร่วมกัน

การจัดการศึกษาในลักษณะ “เครือข่ายการเรียนรู้” นี้เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสคิด วิเคราะห์หาสาเหตุ และแนวทางแก้ไข ทดลองปฏิบัติและสรุปบทเรียนร่วมกัน กระบวนการดังกล่าวเมื่อนำมาใช้ในชีวิตจริงของคนในชุมชน จะช่วยให้คนเหล่านี้เรียนรู้และ

พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้อย่างรวดเร็ว เพราะเป็นการเรียนรู้จากปัญหาจริงและจะช่วยให้ชุมชนสามารถยกระดับการเรียนรู้ในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ให้สูงขึ้นได้ในระดับพัฒนาการของชุมชนปัจจุบัน การจัดการศึกษาในแนวทางเครือข่ายการเรียนรู้ ในความหมายที่เป็นเครือข่ายทางสังคมจะมีความเหมาะสมสอดคล้องกว่าความหมายทางเทคโนโลยี

6.4 ประชาคม

“ประชาคม” เป็นคำที่วงการนักพัฒนาเริ่มพูดถึงกันมานับตั้งแต่เริ่มระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ทั้งนี้มีใจว่าประชาคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคม แต่ประชาคมได้รับความสนใจมากขึ้นเนื่องจากสังคมได้เริ่มตระหนักถึงคุณค่าของประชาคมที่มีต่อการสร้างสรรค์พัฒนาบ้านเมืองต่างหาก กรมการพัฒนาชุมชน โดยกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา ได้จัดให้มีการเสวนาในหัวข้อ “อะไรนะ..ประชาคม” เพื่อเป็นปฐมฤกษ์แห่งการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร สิ่งที่พูดคุยกันได้ออกให้เกิดความเข้าใจร่วมกันถึงความหมายของประชาคม องค์ประกอบที่ทำให้สมาชิกของประชาคมเกาะเกี่ยวผูกพันซึ่งกันและกัน และในที่สุดได้จุดประกายแนวความคิดที่จะส่งเสริมการเกิดและสานต่อการดำรงอยู่ของประชาคมภายใต้บทบาทหน้าที่ที่กรมการพัฒนาชุมชนมีอยู่ กรมการพัฒนาชุมชนเห็นว่า สาระของการเสวนาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภูมิปัญญาของนักพัฒนาทุกระดับ จึงอนุญาตให้ผู้ประสานงานการเสวนาสรุปเผยแพร่เป็นอาหารสมองแก่บุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ขอให้เข้าใจตรงกันว่า ข้อความในบทความนี้เป็นความคิดเห็นของผู้ร่วมเสวนา ไม่ใช่การสั่งการ หรือหาแนวทางที่ กรมฯ กำหนดแต่ประการใด

ประชาคมคืออะไร

- ประชาคมไม่ใช่องค์กรหรือกลุ่ม
- ประชาคมเป็นปรากฏการณ์ที่คนมาพบปะกัน ไม่จำกัดขอบเขตของพื้นที่ว่าจะต้องเป็นคนในตำบลนี้เท่านั้น ตำบลอื่นไม่เกี่ยว ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นระดับอำเภอ ตำบล หรือ จังหวัด ไม่มีการจำแนกชนชั้น ในประชาคมไม่มีคนรวยไม่มีคนจน
- แต่ในประชาคม คนที่มาพบปะกันต่างมีความรู้สึกและความเชื่อเหมือนกันว่า คนมีสิทธิที่จะร่วมในปรากฏการณ์ดังกล่าว และเคารพในสิทธิของคนอื่นที่จะเข้าร่วมพบปะกันเช่นกัน

การมาพบปะพูดคุยกันอาจทำให้เกิดมีกิจกรรมร่วมกัน โดยที่ประเด็นในการพูดคุยและทำกิจกรรมนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว

การเกิดปรากฏการณ์ประชาคมคนหลาย ๆ คนมีจุดมุ่งหมายบางอย่างหรือมีอะไรบางอย่างร่วมกัน อาจเป็นความทุกข์ร่วมกันความสุขร่วมกัน และมีความรู้สึกร่วมกันว่าถึงเวลาที่ต้องรวมตัวกัน

ถ้าไม่ร่วมกันทำอะไรบางอย่างเสียที แต่ละคนก็จะอยู่ไม่ได้ ถ้าผนีกกำลังกันจะทำให้สถานการณ์บางอย่างหรือเรื่องบางเรื่องดีขึ้น หรือต้องการผนีกกำลังกันเพื่อป้องกันไม่ให้คนอื่นมาทำให้เดือดร้อน หรืออาจถึงขั้นต้องการรวมกันเพื่อเป็นกำลังควบคุมกลุ่มคนกลุ่มอื่น ประชาคมดำรงอยู่ได้ยาวนาน ถ้าสมาชิกประชาคมรู้สึกว่าการรวมกันก่อให้เกิดผลประโยชน์บางอย่างร่วมกัน และสมาชิกแต่ละคนก็ได้รับประโยชน์บางอย่างจากการอยู่ร่วมกับประชาคม อาจไม่ใช้อยู่ในรูปของข้าวของเงินทอง

สิ่งที่ตามมาจากการเกิดประชาคม

ปรากฏการณ์ประชาคมทำให้เกิดพลังที่เข้มแข็งที่จะปกป้องสมาชิกของประชาคม หรือเรียกร้องป้องกันผลประโยชน์ให้กับสมาชิก หากพลังที่เกิดขึ้นเป็นพลังสร้างสรรค์ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและติดตามสนับสนุนกิจการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่คนในท้องถิ่นต้องการ ปรากฏการณ์ประชาคมก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรทางการที่มีอยู่ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. การเกิดประชาคมส่งผลให้เกิดผู้นำตามธรรมชาติขึ้นในกลุ่มของสมาชิก ซึ่งอาจมีได้หลายคนตามสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้นำเหล่านี้จะผุดขึ้นมาจากการพบปะพูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิก และจะเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้ประชาคมมีความเข้มแข็งยั่งยืนและสร้างสรรค์ต่อไป นักพัฒนาทำให้เกิดประชาคมได้ใหม่ ทำอย่างไร

นักพัฒนาสามารถทำให้เกิดประชาคมได้ แต่ไม่ใช่โดยการจัดตั้งหรือแต่งตั้ง นักพัฒนาสามารถทำให้เกิดประชาคมได้ โดยการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำ เพื่อสิ่งที่ดีขึ้น หรืออาศัยโดยผ่านกระบวนการสื่อสารในชุมชนในการทำงานของพัฒนากรเพื่อกระตุ้นให้เกิดปรากฏการณ์ประชาคมได้กล่าวไว้แล้วว่าจะต้องอาศัยสถานการณ์ของชุมชนที่เหมาะสมให้เป็นประโยชน์ เช่น ช่วงที่ประชาชนมีความรู้สึกทุกข์ร้อนในบางเรื่องเหมือน ๆ กัน เสมือนเป็นการใส่สารเร่งให้เกิดประชาคม การกระตุ้นสามารถกระทำโดยผ่านระบบการติดต่อสื่อสารในชุมชน กล่าวคือ การส่งข้อมูลข่าวสารที่ต้องการถ่ายทอดไปยังประชาชนในชุมชน เช่น ภาวะวิกฤติของชุมชนที่จะต้องเร่งแก้ไขเป็นต้น ต้องส่งผ่านบุคคลสำคัญที่เป็นช่องทางในการสื่อสารตามธรรมชาติของชุมชนนั้น ซึ่งอาจไม่ใช่ผู้ใหญ่บ้านก็ได้ ดังนั้น นักพัฒนาจะต้องทำการประเมินสถานการณ์ของชุมชนอยู่ตลอดเวลา เพื่อหาจังหวะที่เหมาะสมในการกระตุ้นให้เกิดประชาคม

นักพัฒนาอาจแสดงบทบาทเป็นผู้จัดแจงประสานงานให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้เห็นได้มีโอกาสนพบปะกัน และเมื่อคนมาพบปะกัน นักพัฒนาอาจแสดงบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยให้การพูดคุยกันของประชาคมเป็นไปโดยราบรื่น บังเกิดผลในทางที่สร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิค A-I-C เครื่องมือและวิธีการดำเนินการในเวทีประชาคม

บทบาทของกรมพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมประชาคม

แท้จริงแล้วหลักการพัฒนาชุมชน ก็คือ หลักการสร้างประชาคม ผู้ที่เป็นผู้ลงมือปฏิบัติที่แท้จริงในการสร้างประชาคม คือ พัฒนาการ และเป็นที่เชื่อมั่นว่า พัฒนาการสามารถทำได้ ซึ่งบางคนก็ได้ทำแล้ว และยังคงกำลังทำอยู่ แต่บางคนก็รู้สึกไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองว่าจะทำได้หรือไม่หากมีการสั่งการให้พัฒนากรทำงานเกี่ยวกับประชาคม อาจทำให้เกิดความหนักใจว่า “มีงานใหม่มาอีกแล้ว” การกระตุ้นให้เกิดปรากฏการณ์ประชาคม การจัดเวทีประชาคม ถือได้ว่าเป็น “ความสำเร็จ” เด่นอีกชิ้นหนึ่งของกรมการพัฒนาชุมชน หากเรามีเทคนิคการจัดประชุมที่ดี การประสานงาน การบริหารการประชุมที่ดี และการจัดแจงให้คนสามารถมีส่วนร่วมในการประชุมได้อย่างกว้างขวาง และได้ผลการประชุมเป็นที่พอใจของผู้ร่วมประชุมได้ แนวโน้มของการกำหนดวิธีการทำงานของพัฒนากรในอนาคต ที่จะให้ทำงานเป็นทีมไม่เป็นอุปสรรคต่อแนวคิดที่จะให้พัฒนากรเป็นผู้ส่งเสริมการเกิดประชาคมในพื้นที่ เนื่องจากไม่ได้มีข้อห้ามใด ๆ เกี่ยวกับการทำงานใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่ แม้ว่าจะทำงานเป็นทีมงานระดับอำเภอ แต่พื้นที่ปฏิบัติงานก็ยังคงเป็นตำบลหมู่บ้าน

นอกจากนี้ สถานการณ์ปัจจุบันเอื้ออำนวยให้กรมการพัฒนาชุมชนรุกเข้าไปทำงานนี้ได้ง่ายขึ้น ด้วยรัฐธรรมนูญ นโยบายของรัฐบาล กระแสของสังคม ต่างต้องการให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองและการพัฒนาประเทศในทุกรูปแบบ ซึ่งการส่งเสริมประชาคมก็เป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมสูงถึงอย่างมากกว่าเป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้อย่างกว้างขวาง โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้หลัก 5 ร่วม (ร่วมอยู่ ร่วมกิน ร่วมศึกษา ร่วมคิดหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมทำงานในหมู่บ้าน) เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไป อีกทั้งชุมชนและสถานการณ์แต่ละแห่งก็มีความหลากหลาย หลัก 5 ร่วมอาจใช้ไม่ได้ในบางสถานการณ์ แต่ต้องสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติเป็นนักพัฒนาที่ทันสมัย คือ มีการนำเครื่องมือเข้ามาช่วยในการทำงานมากขึ้น เครื่องมือดังกล่าวไม่ใช่เครื่องคอมพิวเตอร์ ยานพาหนะ หรืออุปกรณ์สำนักงาน แต่เครื่องมือในที่นี้ หมายถึง เครื่องมือของสมอง ได้แก่ เครื่องมือที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เครื่องมือในการระดมความคิดและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ เครื่องมือช่วยในการตัดสินใจ โดยกระบวนการกลุ่ม ฯลฯ ต้องพัฒนาผู้ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมประชาคมหรือจัดเวทีประชาคมมีคุณสมบัติดังนี้ คือ มีความน่าศรัทธา รู้ถึงจิตวิญญาณของชุมชน รู้เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของประชาคม สามารถวิเคราะห์เหตุ-ผลของปรากฏการณ์ทางสังคม มีความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎีทางสังคมวิทยา มีความสามารถในการประเมินและคาดคะเนสถานการณ์ได้อย่างเป็นระบบและเที่ยงตรง รักที่จะสร้างความสัมพันธ์คลุกคลีกับประชาชนในชุมชน

ปัญหาอุปสรรคในการทำงานส่งเสริมประชาคม

ความจำเป็นต้องยึดยึดกิจกรรม โครงการที่ประชาชนไม่ต้องการให้ดำเนินการในชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถสร้างประชาคมให้เกิดขึ้นจากพื้นฐานของการมีปัญหาร่วมกันหรือผูกพันเป็นพวกเดียวกัน จังหวัดไม่สามารถให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานของอำเภอได้เท่าที่ควร คนสังการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือการทำงานของหน่วยปฏิบัติได้ เนื่องจากไม่ทราบว่า จะช่วยเหลือสนับสนุนอย่างไร ผู้ปฏิบัติไม่มั่นใจในศักยภาพของตนเอง และผู้บริหารก็ยังไม่แน่ใจว่าผู้ปฏิบัติจะมีศักยภาพเพียงพอ ไม่แน่ใจในความเป็นไปได้ที่พัฒนากรจะสามารถกระตุ้นให้เกิดหรือจัดเวทีประชาคม และไม่แน่ใจว่าการทำงานลักษณะดังกล่าวจะได้รับการยอมรับจากภาคีการพัฒนาและประชาชน

ข้อเสนอ

ควรมีการพิสูจน์เชิงวิชาการให้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าพัฒนากรสามารถทำการส่งเสริมประชาคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ควรมีการศึกษาวิจัยหาเหตุปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคของพัฒนากรในการกระตุ้นให้เกิด/การจัดเวทีประชาคม เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขป้องกันขจัดอุปสรรคให้หมดไป ควรหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของพัฒนากร และจัดทำเครื่องมือช่วยในการทำงานส่งเสริมประชาคมให้กับพัฒนากร ควรทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับให้ตรงกัน ว่าการส่งเสริมประชาคมต้องไม่เป็นไปในรูปแบบทางการ ต้องไม่ยึดติดกับแบบแผนทางราชการจนเกินไป โดยเฉพาะหน่วยงานรับผิดชอบในส่วนกลาง ต้องเข้าใจในความหมายและธรรมชาติของประชาคมอย่างแท้จริง เพื่อให้การสนับสนุนหน่วยปฏิบัติให้สามารถกระตุ้นให้เกิดประชาคมหรือจัดเวทีประชาคม ได้อย่างถูกต้องตามที่ควรจะเป็น

แนวทางการสนับสนุนพัฒนากรเพื่อส่งเสริมประชาคม

สนับสนุนให้พัฒนากรมีความรู้ความเข้าใจถึงความหมาย ธรรมชาติ องค์ประกอบ ปัจจัยที่ส่งเสริมการเกิดและดำรงอยู่ของประชาคม ให้ถ่องแท้ ให้ความรู้และสนับสนุนเครื่องมือวิเคราะห์เชิงระบบแก่พัฒนากร เพื่อให้พัฒนากรใช้ประโยชน์ระหว่างการจัดเวทีประชาคมในการกระตุ้นผู้ร่วมเวทีอภิปรายแสดงความคิดเห็น ช่วยรวบรวมความคิดที่หลากหลายของสมาชิกให้ได้ข้อสรุปอย่างเป็นระบบ และทำให้เวทีเป็นการประชุมที่มีชีวิตชีวาและบังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

การกำหนดนโยบายสังการควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เปิดกว้างให้สามารถตัดสินใจดำเนินการตามสถานการณ์ของชุมชน เนื่องจากการส่งเสริมประชาคมต้องกระทำในช่วงจังหวะที่เหมาะสม ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีจังหวะเหมาะสมไม่เท่าพกัน นอกจากนี้ต้องเป็นการสังการที่เกิดจากความเข้าใจถึงความหมายและองค์ประกอบของประชาคมอย่างแท้จริงสนับสนุนวิชาการ

ในการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและเทคนิคการสื่อสารให้กับพัฒนากร เพื่อช่วยให้พัฒนากรสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนได้อย่างถูกต้องว่าจะส่งเสริมประชาคมของชุมชนนั้น ๆ เมื่อไร จะอาศัยสถานการณ์ใดเป็นสื่อ และจะใช้ช่องทางใดเป็นช่องทางสื่อสารเพื่อให้การส่งเสริมประชาคมประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

6.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปความคิดเห็นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้นำเสนอการประมวลผลจากการประชุมระดมความคิดเห็น ทั้ง 5 ครั้ง ในช่วงเดือนสิงหาคม-เดือนกันยายน 2544 ซึ่งมีผู้แทนและผู้สนใจจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วม โดยยึดแนวทางการประเมินของคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (UN CSD) สรุปได้ดังนี้

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม

ทบทวนการพัฒนาที่ผ่านมา

ก. ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของชาติ

- รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ก็ถือเป็นกรอบนโยบายแห่งรัฐที่สำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญ มีผลทำให้ในการปฏิรูปโครงสร้างการเมืองการปกครองหลายประการ อาทิ การประกาศใช้ พ.ร.บ. แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมถึงการจัดตั้งองค์กรอิสระและองค์กรต่างๆ ขึ้น เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ

- ประเทศไทยมี 2 หน่วยงานหลัก ทำหน้าที่รับผิดชอบการกำหนดนโยบายและแผนหลักของประเทศ ซึ่งมีผลนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รับผิดชอบจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะ 5 ปี และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดย สผ. ยังทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ "คณะอนุกรรมการกำกับการอนุรักษ์แผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน" ที่ต้องจัดทำรายงานแห่งชาติทบทวนผลการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

นโยบายและแผนหลักของประเทศยังขาดวิสัยทัศน์ในระยะยาว และยังไม่มีการบูรณาการประเด็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ดีพอ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาหลักอีกประการคือการนำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติ และมีข้อจำกัดอื่นๆ คือ ระบบฐานข้อมูลยังไม่มีคุณสมบัติ ขาดตัวชี้วัดการพัฒนา มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและศักยภาพของประชาชน การประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 การไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเมือง และมีปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมาย

ข. การบูรณาการและการมีส่วนร่วม

- การบูรณาการและการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมและคณะทำงานต่างๆ ดังเช่น คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ NCSD-Thailand ซึ่งได้มีการปรับปรุงโครงสร้าง เพื่อให้มีส่วนร่วมของพหุภาคีมากขึ้น สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ถูกแต่งตั้งขึ้นจากผู้มีประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการเสนอชื่อจากสาขาต่างๆ ทั่วประเทศ แต่คณะกรรมการฯ ทั้งสองเพียงจะมีการปรับปรุงและจัดตั้งขึ้นมาใหม่ จึงยังไม่มีความมากนักในปัจจุบัน

- ทบทวนนโยบายและแผนของประเทศ
- ยังขาดประสิทธิภาพในแง่ของการบูรณาการประเด็นต่างๆ เข้าอย่างเป็นองค์รวม
- ไม่สามารถให้เกิดขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนทุกๆ กลุ่มในสังคม
- ยังมีช่องว่างระหว่างนโยบายของประเทศและการปฏิบัติในระดับท้องถิ่น
- ต้องอาศัยการปรับปรุงกลไกในการประสานงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งการประสานระหว่างภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และประชาชน

- การพัฒนากลไกในการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่าง สผ. กับ สศช. นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบูรณาการระดับนโยบายและแผนงาน รวมทั้งการตัดสินใจ เนื่องจาก สผ. รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก และ สศช. ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลงานด้านเศรษฐกิจแม้ว่าจะผนวกด้านสังคมเข้าไปภายหลัง

- การมีส่วนร่วมของประชาชน มีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ก็ยังไม่มีความต่อเนื่อง และขาดกลไกที่เอื้อกับประชาชนในท้องถิ่นห่างไกลและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

- การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ปรากฏในกระบวนการประชาพิจารณ์ในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ ยังขาดความชัดเจนและยังมีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม นำไปสู่ความขัดแย้งและการเผชิญหน้าในสังคมที่มีการรับรู้และมีผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

- การพัฒนาของประเทศยังต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาสังคม และกลุ่มหลักต่างๆ ให้มากขึ้น โดยการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดขึ้นตั้งแต่ระดับการตัดสินใจ

- การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่แท้จริง จะเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นได้กว้างขวางมากขึ้น แต่การดำเนินงานตามแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจผู้องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้ดำเนินการล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนดไว้

ค. ประเด็นปัญหาที่สำคัญยิ่งของประเทศ

- รายงานแห่งชาติของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2540 ได้ระบุประเด็นปัญหาของประเทศไทยที่มีความสำคัญสูงมากในลำดับต้น คือ ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อกระตุ้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและนโยบายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง (โดยเน้นทางการค้า) และบูรณาการเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาในระดับการตัดสินใจ

- จากความคิดเห็นที่ผ่านมา ที่ประชุมได้มีการให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อหลักจริยธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้ระบุประเด็นปัญหาที่สำคัญยิ่งของประเทศ คือ

- ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อกระตุ้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและนโยบายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง (โดยเน้นทางการค้า)

- การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภค การส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการสร้างสำนึกสาธารณะ

- กลไกของประเทศในการเพิ่มศักยภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ง. ประเด็นสำคัญของ โลก: การศึกษา การฝึกอบรมและการสร้างสำนึกสาธารณะ

- แม้ว่า รัฐบาลได้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับมาโดยตลอด แต่ไม่สามารถทำให้คนไทยสามารถพึ่งพาตนเองและสามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของตนเองและของประเทศได้

- การศึกษาในระบบเดิมมักเป็นการสร้างการรับรู้ มากกว่าการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

- ปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการ การปฏิรูปการศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นผลให้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้ริเริ่มโครงการรุ่งอรุณขึ้นในปี พ.ศ. 2541 เพื่อเป็นรูปแบบการศึกษาเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนทั่วประเทศควบคู่กันไป

- เกิดรูปแบบการศึกษาทางเลือกทั้งในและนอกเหนือจากการดูแลของรัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับบางกลุ่ม ปรับปรุงการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตกับสภาพแวดล้อม หนทางข้างหน้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จ. ความท้าทายที่สำคัญและหนทางข้างหน้า

- จำเป็นต้องอาศัยวิสัยทัศน์เชิงยุทธระยะยาวที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ตามแนวทางหลักของความพอเพียง เป็นพื้นฐาน และด้วยคุณค่าทางจริยธรรม และ ต้องดำเนินการ ไปด้วยความเคารพ ทั้งเคารพต่อสิทธิมนุษยชน สิทธิแห่งรัฐ และเคารพธรรมชาติ

- ก้าวสู่วิถีการพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะเชิงรุกและเป็นประโยชน์ได้มากขึ้น ด้วยยุทธศาสตร์ต่อไปนี้

ความร่วมมือและภาคีภาพ : บนพื้นฐานของ"กัลยาณมิตร"

การกระจายอำนาจและส่งเสริมความเข้มแข็งในท้องถิ่น: เพื่อความเสมอภาคและคุณภาพชีวิตที่เท่าเทียมกัน

ความสมดุล: ทางสายกลางและความสมดุลของท้องถิ่นกับโลก

การบูรณาการ: การผนวกต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมและสังคมเข้าไปในสินค้า บริการ และกิจกรรมการพัฒนา

6.6 รุรกิจชุมชน

รุรกิจชุมชน:แนวทางการพัฒนาชนบท

การแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร หรือชาวบ้านในท้องถิ่นชนบทด้วยการสนับสนุนรุรกิจชุมชนเป็นแนวทางที่ดำเนินมาถูกต้องและเหมาะสม แต่การสนับสนุนรุรกิจชุมชนต้องมีการวางแผนและตั้งเป้าหมายในระยะยาว วางแผน โดยอาศัยความรู้ ความคิด และภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้คิดด้วยตนเอง เริ่มต้นด้วยตนเอง การที่นำโครงการเข้าไปในชุมชนต่าง ๆ และคิด วางแผนให้ทั้งหมด เป็นการทำลายชุมชนชนบท ทำลายวิถีการดำรงชีวิตของชาวชนบทที่มีความเข้มแข็งของชุมชนโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละชุมชนมีวัตถุดิบและทรัพยากรในการประกอบรุรกิจ หรือสร้างงานสร้างอาชีพได้มากมาย ประกอบกับการที่ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษในการดำรงชีวิต การกินอยู่ เช่น ยาสมุนไพร การทอผ้ามัดหมี่ การย้อมผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา การจักสาน เป็นต้น การประกอบรุรกิจชุมชนควรใช้สิ่งเหล่านี้เป็นจุดแข็งในการสร้างศักยภาพของชุมชน สร้างให้เกิดชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งอย่างถาวร โดยที่มีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนทางด้านความรู้ ข้อมูล และทักษะเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้นการประกอบรุรกิจชุมชนควรมีแนวทางหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 การประกอบธุรกิจชุมชนโดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน หมายความว่า ธุรกิจชุมชนควรที่จะมีริเริ่มและการดำเนินงานโดยชาวบ้านหรือเกษตรกรในชุมชน มุ่งเน้นในการยกระดับรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชนบท มากกว่าการเป็นเครื่องมือในการหาประโยชน์ของกลุ่มนายทุน หรือนักการเมือง การตั้งกลุ่มควรมีการมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนเดียวกัน ทั้งด้านแนวคิด ข้อเสนอแนะ หรือแม้กระทั่งเงินทุนสำหรับผู้ที่ยากแค้นจริง ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปการกู้ยืมภายในชุมชน ไม่ต้องมีการระดมทุนจากภายนอก โดยมีการระดมเงินทุนในรูปแบบเงินกองกลางของชุมชน เช่น เมื่อขายสินค้าได้จะมีการหักเงินจากยอดขายประมาณ 3 เปอร์เซ็นต์ เข้ากองกลาง เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542:125) เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจชุมชนด้วยเงินลงทุนที่ระดมทุนภายในชุมชน ไม่ต้องกู้ยืมและเสียดอกเบี้ยให้กับภายนอกชุมชน จึงเป็นการก่อให้เกิดชุมชนพึ่งตนเองที่เข้มแข็งอย่างแท้จริง และมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จสูง

6.2 ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางในการดำเนินธุรกิจชุมชน การประกอบธุรกิจชุมชนควรให้ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางทางความคิดในการจัดตั้ง มีการให้ชาวบ้านริเริ่ม และคิดที่จะประกอบธุรกิจชุมชนด้วยตนเอง หน่วยงานภายนอกเพียงแต่ชี้แนะ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทาง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการประกอบธุรกิจชุมชน ถ้ามีการเริ่มต้นคิดด้วยตนเองเกษตรกรหรือชาวบ้านจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะประกอบธุรกิจเพื่อยกระดับรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ตั้งใจพัฒนาและรักษาธุรกิจนั้น มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ ซึ่งจะลดโอกาสที่โครงการหรือธุรกิจชุมชนจะล้มเหลวได้

6.3 ใช้จุดแข็งของภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสำคัญในการประกอบธุรกิจชุมชนคือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกษตรกรหรือชาวบ้านมีทักษะ ความรู้ ความชำนาญ โดยอาศัยวัตถุดิบในท้องถิ่นมาทำการผลิต ซึ่งจะส่งผลถึงต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงนัก เนื่องจากวัตถุดิบสามารถหาได้ในชุมชนหรือในท้องถิ่น และเกษตรกรหรือชาวบ้านสามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทดแทนเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงได้ ดังนั้น ก่อนที่จะทำการผลิตหรือประกอบการธุรกิจชุมชน เกษตรกรหรือชาวบ้านต้องมีการศึกษาถึงวัตถุดิบและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นว่ามีสิ่งใดที่จะสามารถนำมาพัฒนาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) ของสินค้าหรือวัตถุดิบนั้น

6.4 ขายสินค้าให้ได้ก่อนที่จะทำการผลิต หมายความว่า เกษตรกรหรือชาวบ้านต้องมีการศึกษาตลาดก่อน โดยตลาดในที่นี้หมายถึง ลูกค้าที่มีศักยภาพ มีอำนาจในการซื้อสินค้าของธุรกิจชุมชนได้ เป็นการศึกษาว่าลูกค้ากลุ่มเป้าหมายคือใคร อยู่ที่ไหน มีความต้องการสินค้าอย่างไร และสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาเท่าใด นั่นคือ การวางเป้าหมายของสินค้าที่จะขายให้มีความชัดเจนในด้านลูกค้า และมุ่งขายสินค้าที่จะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด โดยที่ธุรกิจชุมชนได้รับกำไร ในราคาที่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายสามารถซื้อได้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญก่อนที่จะดำเนินการผลิต และการตลาด

6.5 ดำเนินการในรูปแบบของธุรกิจที่มุ่งหวังกำไร การประกอบธุรกิจชุมชนของเกษตรกรหรือชาวบ้านต้องมีการดำเนินการที่มุ่งหวังกำไรเป็นสำคัญมากกว่าการที่ขายสินค้าโดยอาศัยความเป็นธุรกิจชุมชน หรือเป็นสินค้าของชาวบ้านที่ยากจนให้ผู้ซื้อเกิดความสงสาร เพราะจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้า ในการดำเนินการโดยมุ่งหวังกำไร เกษตรกรหรือชาวบ้านที่เป็นเจ้าของธุรกิจจะมีการพัฒนา รักษาคุณภาพของสินค้าให้มีคุณภาพดีอยู่เสมอ เพื่อการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น มุ่งเน้นขายสินค้าที่มีคุณภาพดี และมีประโยชน์ต่อลูกค้า ธุรกิจชุมชนที่มีการดำเนินการโดยมุ่งหวังกำไรเป็นสำคัญจะมีความก้าวหน้า มั่นคง และ เป็นที่ต้องการของ ลูกค้า ซึ่งส่งผลดีต่อการดำเนินการของธุรกิจชุมชนในระยะยาว

บทสรุป

ธุรกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านหรือเกษตรกรในชนบทที่เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของประเทศ หากกลุ่มชาวบ้านหรือเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยในการประกอบธุรกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตในชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน ให้ชาวบ้านในชุมชนได้คิดเอง วางแผน และตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาปากท้องของคนส่วนใหญ่ในประเทศ และสามารถลดปัญหาการอพยพเข้าสู่อื่นเพื่อหางานทำ อีกทั้งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของภาคชนบท ภูมิปัญญาและทรัพยากรภายในประเทศไทยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากมายหากมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นยกระดับรายได้ และความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทบนพื้นฐานของความเป็นไทย ด้วยภูมิปัญญาไทยที่ชาติอื่นหรือชาติตะวันตกไม่มี พัฒนาเป็นจุดเด่นในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยการเริ่มต้นที่การสร้างฐานทางเศรษฐกิจที่

เข้มแข็ง มุ่งพัฒนาชุมชนชนบทให้สามารถพึ่งพาตนเอง มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งบนพื้นฐานความเป็นไทย และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นก้าวเดินก้าวใหม่ของสังคมไทยที่จะเริ่มต้นเดินอีกครั้งด้วยความเข้มแข็ง และมั่นคง เพื่อความอยู่ดีกินดีของคนไทยทุกคน

บทที่ 3

วิธีการประเมินโครงการ

1. รูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง เป็นการประเมินเชิงระบบซึ่งตรงกับชีพป์ โมเดล (CIPP Model) กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุควิชาสาร นิพนธ์ . ชุคการเรียนการรู้ด้วยตัวเอง . กรุงเทพฯ ฯ : ระบุว่าประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไป ของชุมชนท้องถิ่นซึ่งอยู่รอบๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น ประวัติดีความ เป็น มาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน วัฒนธรรม ประเพณี โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาชาว บ้าน โครงการพัฒนาที่ผ่านมา เจ้มแข็งของ ชุมชน วิธีการประเมินสภาวะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1. Contingency Mode
2. Congruence Mode

Contingency Mode เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อม เพื่อหา โอกาสและแรงผลักดันจากภายนอก เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจของ ชุมชน ฯลฯ การสำรวจปัญหาเหล่านี้ ทำให้สามารถที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตซึ่งมีประ โยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป คำถามที่ใช้ในการประเมินสภาวะแวดล้อมแบบ Contingency Mode คือ คำถามประเภท “ถ้า...แล้ว”

Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้ขอู้ เช่น นโยบายรัฐบาล ระเบียบแนวทางปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์ คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อม การสร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการ เงินกองทุน 1 ล้านบาท บัณฑิตกองทุน

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้ขอู้ เช่น การจัดทำระเบียบกองทุน การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ได้แก่ การรับสมัครสมาชิก การหมดหรือพ้นสภาพการเป็นสมาชิก เป็นต้น กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ ขั้นตอนการขอู้ การคัดเลือกผู้ขอู้ การโอนให้เงินผู้ขอู้ การชำระหนี้ เป็นต้น การตรวจสอบการใช้เงินกู้ การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน

1.3.1 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอู้ และหน่วยระบบของการดำเนินกิจการของผู้ขอู้แต่ละราย เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนผู้ได้เงินกู้ ยอดเงินให้กู้ จำนวนผู้ชำระคืนเงินผู้ตามกำหนดกองทุนสะสม การใช้เงินตามวัตถุประสงค์ ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน การเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเองความเข้มแข็งชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

2. กลุ่มเป้าหมาย

กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุดวิชาการวิจัยชุมชน . ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กล่าวว่าการประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยมีหลายลักษณะเพื่อความสะดวกจึงจัดแบ่งประชากรของการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยสามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด เช่น จำนวนประชากรในหมู่บ้านบ้านชะอม หมู่ที่ 9 จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน บ้านชะอม หมู่ที่ 9 จำนวนผู้ขอู้เงินกองทุนหมู่บ้าน บ้านชะอม หมู่ที่ 9

2.2 ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถแจกแจงนับจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด เช่น ประชากรที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุติวิชาการวิจัยชุมชน . ชุติการเรียนรู้ด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กล่าวว่ากลุ่มตัวอย่าง (Simple or Sampling Group) ในการวิจัยว่า การวิจัย หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาผลผลิตการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างต้องมี องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือวิธีสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้วิจัยจะทำการวิจัยโดยสุ่มจำนวนประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เช่น แยกตามคั้ง ออาชีพ อายุ เพศ ศาสนาและการศึกษา ฯลฯ ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร จากการศึกษาวิจัยเลือกกลุ่ม ตัวอย่างจากประชากรในหมู่บ้าน 30% ของประชากรทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. กรรมการหมู่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

3.1 เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบมีการนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องมือนั้นก่อนนำไปใช้วัดจริง

3.2 เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นมามาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษาตามที่ต้องการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง และถ้ามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องแล้ว อาจได้เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานได้ เช่น บร.1 – บร.12

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

(1) การสังเกต (Observation)

การสังเกต หมายถึง การเฝ้าติดตามดูอย่างเอาใจใส่ ความเป็นไปและเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ต้องการศึกษาค้นคว้าอย่างใกล้ชิดในระยะเวลาที่กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต เพื่อใช้ในการวิจัยสังคมศาสตร์นั้น มุ่งที่จะได้ทราบความสัมพันธ์ของ

บุคคลในสังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การสังเกตอาจนำมาใช้ได้ทั้ง ก่อนการวิจัย ระหว่างทำการวิจัยและภายหลังการวิจัย

- การสังเกตก่อนทำการวิจัย จะช่วยให้ทราบถึงภูมิประเทศ หรือลักษณะทั่วๆ ไปของหมู่บ้านและชุมชน เป็นการช่วยให้ร่างสมมุติฐานได้รัดกุมยิ่งขึ้น
- การสังเกตระหว่างทำการวิจัย เป็นการเก็บข้อมูลกับวิธีอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ขึ้น
- การสังเกตหลังการวิจัย เพื่อสอบถามหรือตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูลที่เก็บโดยวิธีอื่น หรือทดสอบความแม่นยำของข้อมูล หรือข้อสรุปจากการศึกษาว่าถูกต้องกับความเป็นจริงเพียงใด

รูปแบบของการสังเกตอาจแบ่งได้ 2 แบบ คือ

- ก. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยผู้วิจัยเอง เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การรับชำระเงินค่าน้ำพร้อมคอกเบี้ยของสมาชิก
- ข. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้วิจัยฟังในภายหลัง

(2) แบบสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนาแต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คำถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นคำถามจาก บร.1 – บร.12

(3) แบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้มากที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามมีทั้งให้เขียนตอบกรอกข้อความสั้นๆ หรือตอบยาวๆ รูปแบบของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยทำการวิจัย คือ

- ก. แบบสอบถามแบบปลายปิด (Close From Questionnaire) จะมีข้อความคำถามและคำตอบให้เลือกตอบโดยมีตัวเลือกตอบ 2 – 3 ข้อ เช่น บร.2
- ข. แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened From Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ เช่น บร.3

(4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ง่าย

เพราะผู้วิจัยสามารถถามคำถามจากแบบ บร. ได้เลย เช่น แบบ บร.1 สัมภาษณ์เรื่องของบริบทชุมชน ผู้วิจัยก็จะถามตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ใครเป็นผู้ก่อตั้ง อาชีพของประชากร แหล่งน้ำ ในหมู่บ้านมีเครื่องสาธารณูปโภคครบ หรือเปล่า เป็นต้น

2. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ที่

ลักษณะคล้ายคลึงกันหรือวัตถุประสงค์เดียวกัน มาร่วมแสดงความคิดเห็นหรือ แนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การประชุมเพื่อเลือกตั้งประธานกองทุนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้สังเกตอยู่ภายนอกและทำการบันทึกเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ค้นหาอดีตที่ภูมิใจ ปัจจุบันที่ภูมิใจ ความฝัน ความต้องการในอนาคต (กระบวน (AIC หรือ FSC) สรุปศักยภาพ จุดเด่นจุดด้อยของชุมชน โดยใช้เวทีประชาชนเป็นสื่อกลางในการเก็บข้อมูลอีกทางหนึ่ง

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการ

สังเกตที่ ผู้สังเกตเข้าไปร่วมอยู่หรือกลุ่มบุคคลที่จะสังเกตเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น

- ผู้สังเกตต้องการสังเกตความสัมพันธ์ ก็อาจเข้าไปเป็นสมาชิกของหมู่บ้านเพื่อสังเกตชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่ผู้วิจัยทำการวิจัยอยู่

4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นวิธี

การสังเกตที่ผู้วิจัยอยู่วงนอกกลุ่มผู้ถูกสังเกต กระทำตนเป็นบุคคลภายนอก โดยไม่เข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มที่ผู้วิจัยทำการสังเกตอยู่ เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่ออนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิก ผู้วิจัยจะให้กรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้สังเกตอย่างละเอียด แล้วทำการบันทึกไว้แล้วนำบันทึกในการประชุมมาให้ผู้วิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อ่านและทำการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐาน

การสังเกตทั้งสองประเภทนี้อาจทำได้ 2 กรณี คือ

ก. การสังเกตแบบไม่มีเค้าโครงกำหนดล่วงหน้า (Unstirred Observation)

เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดเรื่องไว้เป็นการเฉพาะให้แน่นอนลงไปว่า จะสังเกตอะไรบ้างแบบนี้เหมาะแก่การสำรวจสภาพทั่วไปในระยะแรกๆ ที่ ผู้วิจัยยังไม่มีภูมิหลังในเรื่องของหมู่บ้านและชุมชนนั้นมากพอที่จะกำหนดเรื่องเฉพาะได้ จึงต้องการสังเกตแบบไม่มีเค้าโครงแน่นอนไปสักระยะหนึ่ง เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ ไปแล้ว จึงจำกัดขอบเขตของข้อมูลที่จะสังเกตโดยเค้าโครงแน่นอนต่อไป

ข. การสังเกตแบบมีเค้าโครงล่วงหน้า (Structured Observation) เป็นการสังเกตที่กำหนดเรื่องที่จะสังเกตไว้ล่วงหน้าและจะไม่สังเกตสิ่งอื่นใดที่นอกเหนือไปจากสิ่งที่กำหนดไว้ การสังเกตประเภทนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อรู้ผลแน่นอนแล้วว่า พฤติกรรมที่ต้องการสังเกตจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ในระยะเวลาที่คาดหมายไว้ เช่น ความสัมพันธ์และความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน ผู้วิจัยอาจออกแบบรายการข้อความที่สรุปเป็นข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นหรืออาจใช้แบบ บร. ช่วยในการสังเกต จึงนับว่าเป็นวิธีที่สะดวกและแน่นอนขึ้น

4. ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมิน

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบในการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอกู้
2. หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ขอกู้แต่ละราย

รายการตัวชี้วัด เพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอกู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) คำว่า บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อมตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

ก. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปร

ดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นในชนบท

7. คำนิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ข. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การทำมาหากินของชาวบ้าน
ในหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นหรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัว

แปรคังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
  2. เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน
  3. วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน
  4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้าน
  5. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรคังต่อไปนี้
- 2.1 นโยบายรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - 2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท
  - 2.3 คณะกรรมการกองทุน
  - 2.4 การประชาสัมพันธ์
  - 2.5 บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน
  - 2.6 การเตรียมความพร้อม : สร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการกองทุน
  - 2.7 คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง
3. ตัวชี้วัดของกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรคังต่อไปนี้
- 3.1 การจัดทำระเบียบกองทุน
  - 3.2 การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน
  - 3.3 ระบบบัญชีกองทุน
  - 3.4 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน
    - 3.4.1 การรับสมัครสมาชิกกองทุน
    - 3.4.2 การหมัดหรือฟื้นฟูสภาพของสมาชิกกองทุน
    - 3.4.3 ประเภทของสมาชิกกองทุน
    - 3.4.4 การทำทะเบียนสมาชิกกองทุน

- 3.5 กิจกรรมเกี่ยวกับการขอกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน
  - 3.5.1 ขั้นตอนการขอกู้
  - 3.5.2 การคัดเลือกผู้ขอกู้
  - 3.5.3 การโอนเงินผู้ขอกู้
  - 3.5.4 การรับชำระหนี้สิน
- 3.6 การส่งเสริมการใช้เงินกู้
  - 3.6.1 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
  - 3.6.2 การช่วยเหลือตลาด
- 3.7 การตรวจสอบการใช้เงินกู้
- 3.8 การจัดทำรายการและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน
- 3.9 การจัดสรรผลประโยชน์
- 3.10 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน
- 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
  - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
    - 4.1.1 จำนวนผู้ขอกู้
    - 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
    - 4.1.3 จำนวนสมาชิกกองทุน
    - 4.1.4 จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด
    - 4.1.5 ยอดชำระที่มีการชำระคืน
  - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Inapt) ได้แก่
    - 4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้เงินกู้
    - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
    - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้ขอกู้
    - 4.2.4 การเกิดกิจกรรมใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
  - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Inapt) ได้แก่
    - 4.3.1 ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน
    - 4.3.2 เกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
    - 4.3.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง
    - 4.3.4 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ขอกู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ก. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพที่ดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. สถานะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

ข. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน การทำมาหากินของประชาชนในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. เศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
3. วัฒนธรรมและประเพณี
4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
5. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ค. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถของผู้ขอกู้และครอบครัว
2. ทรัพย์สินของผู้ขอกู้และเครือญาติ
3. หนี้สินของครอบครัว
4. อาชีพหลักของผู้ขอกู้

5. รายได้ของครอบครัว
  6. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
  7. สมาชิกในครอบครัว
  8. สภาพการอยู่อาศัย
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
    1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
    2. จำนวนลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
    3. วัตถุประสงค์การกู้เงินตาม โครงการ
    4. สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
    5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
    6. จำนวนแรงงาน
  3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
    1. การดำเนินกิจการอย่างถูกวิธี
    2. การหาตลาดที่ดี
    3. การหาวัตถุดิบที่ดี
    4. การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน
    5. การใช้จ่ายเงินกู้
    6. การหาความรู้เพิ่มเติม
  4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้
    - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
      - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
      - 4.1.2 ผู้ขอู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งที่ของ
    - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
      - 4.2.1 ผู้ขอู้ได้ขยายกิจการ
      - 4.2.2 ผู้ขอู้ได้ดำเนินกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
    - 4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
      - 4.3.1 ผู้ขอู้มีการพึ่งพาตนเอง
      - 4.3.2 ผู้ขอู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง
อย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งพาผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ขอกู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ขอกู้ชำระคืนก็จะส่งไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายคลึงกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบผลสำเร็จ

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์การประเมินไว้ 4 ประการ ตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 และดำเนินการประเมินโดยใช้รูปแบบชีพท์ ซึ่งมีตัวชี้วัดแหล่งข้อมูลตัวชี้วัดตามแบบการประเมิน สามารถนำมาใช้ในการตอบประเด็นต่างๆ ของวัตถุประสงค์ของการประเมิน ผู้ทำสารนิพนธ์จึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบการประเมิน ดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การประเมินกับตัวชี้วัดตามรูปแบบประเมิน

วัตถุประสงค์ในการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
เพื่อศึกษาว่ากระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านชะอม หมู่ที่ 9 บรรลุเป้าหมายต่อไปนี้น้อยเพียงใด การมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน การกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และสร้างศักยภาพของตนเองและการสร้าง เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน เศรษฐกิจได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้าน เศรษฐกิจและสังคม เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่ง เสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ		16	PC5	PD1-PD7
		17	PC9	
		19		
		14	PC1-PC9	
			PC1-PC4	PD9
				PD10
		12	PC10	PD2-PD6
		15	PC11	PD8,PD10
		19		
			PC10	PD8-PD12
	C1-C8	I1-I4	PC1-PC10	PD8
		I8-I15	PC11-PC14	

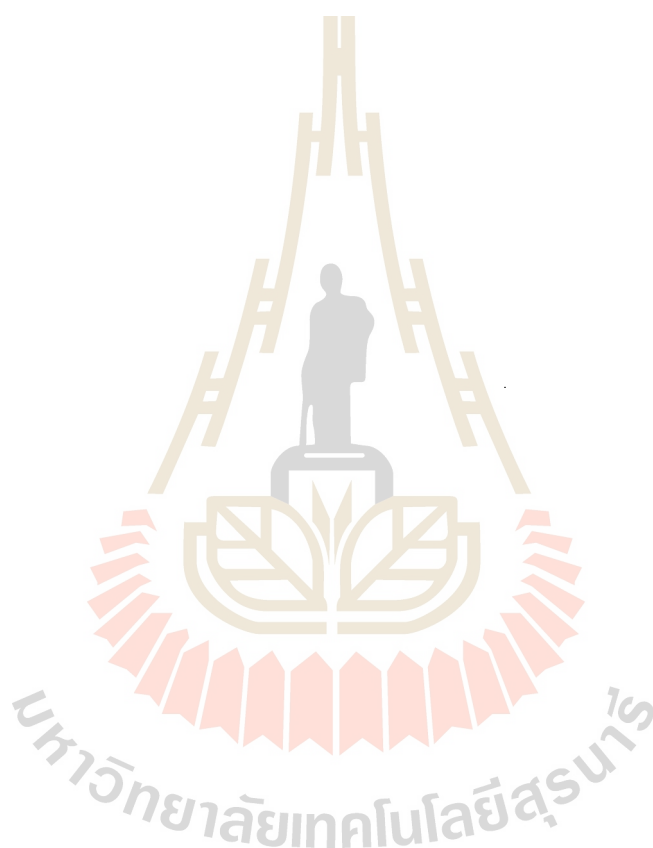
วัตถุประสงค์ในการประเมิน	องค์ประกอบการประเมิน			
	C	I	P	P
1. เพื่อศึกษาว่ามีการสร้างเครือข่ายองค์กรเรียนรู้ใดบ้าง และทำให้เกิดความเชื่อมโยงภายในและระหว่างหมู่บ้าน/ตำบล		I3 I8	PC10	PD9
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนและที่กำหนด โดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	8			PD11

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง ตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งและการดำเนินการ กองทุนหมู่บ้านตามนโยบายรัฐบาลดังกล่าว เกิดคัดสรรหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือได้ เกิดการรวมตัวกันเพื่อประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน เพราะในหมู่บ้านไม่เคยมีคนมาประชุมมากขนาดนี้ เนื่องจากไม่เคยร่วมมือกันได้ภาพของคนในหมู่บ้านและชุมชนร่วมกันโดยไม่แบ่งชนชั้น ผู้ประกอบการร่วมปรึกษาหารือกัน เสนอชื่อคนที่ตนเห็นว่าควรเป็นกรรมการบริหารกองทุน ส่วนใหญ่คนที่ถูกเสนอชื่อจะภูมิใจที่ได้รับเกียรติได้รับความไว้วางใจ ในจำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านชะอมส่วนใหญ่ จะจบ ป.4 แต่ทุกคนก็มีความสามารถในการจัดการบริหารกองทุน มีการจัดการเกี่ยวกับการพิจารณาการจัดทำโครงการและปล่อยเงินกู้ของสมาชิกไปแล้วทั้งหมด 1 ล้านบาท ได้อย่างลงตัวและไม่มีปัญหา

จากที่จำแนกกิจกรรมหรือโครงการของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านชะอม จะเห็นได้ว่าผู้ไปดำเนินการด้านการเกษตรกันเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาจะเป็นอาชีพค้าขายและอาชีพการทำนาหรือการเลี้ยงสัตว์จะน้อยที่สุด จำนวนเงินกู้ที่คณะกรรมการกองทุนพิจารณาให้แก่สมาชิกอยู่ในระหว่าง 10,000 ถึง 20,000 บาทต่อสมาชิกหนึ่งคน การที่คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิกแต่ละรายไม่เท่ากัน ก็ขึ้นอยู่กับโครงการที่สมาชิกบุคคลนั้นเสนอมาว่าควรจะใช้เงินประมาณเท่าไรในการดำเนินกิจการตามโครงการ และจะมีกำลังส่งคืนเงินที่กู้ไปหรือไม่เมื่อครบกำหนดส่งเงินคืน

สำหรับระยะเวลาชำระเงินกู้คืนกองทุน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านช่อม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี หากครบกำหนดส่งคืนเงินกู้แล้วสมาชิกผู้ใดยังไม่ส่งเงินกู้คืนตามกำหนด ทางคณะกรรมการจะพิจารณาบทลงโทษกับสมาชิกผู้นั้นอีกทีหนึ่ง และจะมีการคิดดอกเบี้ยเป็นรายวัน ในอัตราร้อยละ 0.5 ต่อวัน จนกว่าจะส่งเงินกู้ครบตามกำหนด และจะถูกตัดสิทธิการยื่นขอกู้ครั้งต่อไปและอาจจะมีบทลงโทษทางสังคมอีกทางหนึ่ง

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินผลโครงการ

บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

ระดับความยากจนของประเทศนับมีการลดระดับลงบ้างจากการที่ประชาชนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐ ในหลายด้านแล้วแต่เป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ

2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs)

การส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เป็นเหมือนตัวชี้วัดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่มีการสนับสนุนการดำเนินการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนทางด้านเงินทุน ทางด้านวิชาการ การบริหารจัดการ อื่นๆ

3. ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างมาก และยากที่จะแก้ไขได้โดยง่าย เหตุเพราะว่าการที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม และยังคงต้องพึ่งพาเทคโนโลยี ความสามารถทางด้านวิชาการที่ทันสมัย จากประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นสำคัญ และประเทศเหล่านี้ ยังเป็นตลาดการส่งออกที่สำคัญของประเทศอีกด้วย เป็นประเทศคู่ค้ากันที่ประเทศไทยจะต้องเป็นฝ่ายเสียเปรียบในด้านต่างๆ เช่น มาตรการการกีดกันทางการค้า การกำหนดมาตรฐานสินค้า สิ่งเหล่านี้เองเป็นเครื่องทางการค้าที่คอยผูกมัดระบบการค้าระหว่างประเทศ มิให้มีโอกาสในการแสดงศักยภาพที่แท้จริงออกมาได้อย่างเต็มที่

4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในช่วงนี้นับว่าเป็นช่วงที่ สภาพแวดล้อมที่มีความสงบเรียบร้อยแม้จะมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่ไม่ทำให้เกิดการบานปลาย และแนวโน้มของปัญหาจะมีทางแก้ไขให้สงบเรียบร้อยได้ไม่ยาก

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ความเดือดร้อนของประชาชนยังเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้โดยง่าย แต่มีจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาที่ตีออกมาอย่างมากมาย

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นในชนบท

ความอ่อนแอของท้องถิ่นที่ไม่ค่อยได้รับการช่วยเหลืออย่างจริงจังและขาดความต่อเนื่อง ทำให้การแก้ปัญหาต่างๆ ไม่สำเร็จลุกลงไปได้ ดังนั้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ท้องถิ่นจะต้องมีความจริงจัง ในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดความสามารถในการพัฒนาตนเองให้กับท้องถิ่น สามารถพัฒนาตนเองได้ และก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมในการกระแสต่างประเทศโดยเฉพาะกระแสค่านิยมตะวันตก ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น สินค้าแฟชั่นต่างๆ เครื่องแต่งกาย เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ค่านิยมเหล่านี้ เป็นเสมือนการทำลายประเทศทางอ้อมด้วย

1. บริบทระดับชุมชน

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9

1.1 ประวัติความเป็นมา

การพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านชะอมนั้นทางประวัติศาสตร์ยังไม่มีการบันทึก เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ และคนแก่ที่อยู่ดั้งเดิมก็ได้ล้มหายตายจากไปหมด คนรุ่นหลังของชุมชน ไม่ได้ติดตามถามข่าวไว้เลยเท่าที่ได้มีการซักถามชาวบ้านที่แก่ที่สุดในหมู่บ้าน ทราบว่า มีการก่อตั้งหมู่บ้านมาแล้ว เป็นเวลาประมาณ 150-200 ปี

การตั้งถิ่นฐาน บ้านชะอมหมู่ 9 นี้ เป็นชุมชนเล็กอยู่ไม่ห่างไกลตัวเมืองมากนัก เพราะเหตุนี้เองจึงมีชาวบ้านเข้ามาซื้อหาจับจองที่ดินในบริเวณนี้ และอีกประการหนึ่งคือ ได้มีเขตอุตสาหกรรมสุรนารี มาตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านจึงทำให้ชาวบ้านมาซื้อเพื่ออยู่อาศัยกันเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

การขยายตัวของประชากรในพื้นที่ เดิมหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ การคมนาคม ก็ยังไม่ค่อยสะดวกมากนัก จึงไม่ค่อยมีคนมาอาศัยอยู่ หลังจากที่ถนนตัดเข้ามาในหมู่บ้าน และมีเขตอุตสาหกรรมมาตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง จึงทำให้นายทุนหลายพวก เข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อทำเป็นที่อยู่หมู่บ้านจัดสรร และการคมนาคมที่สะดวกขึ้นทำให้ชาวบ้านย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

1.2 สภาพภูมิศาสตร์

สภาพพื้นดินบริเวณ หมู่บ้าน ชะอมหมู่ 9 นี้ มีลักษณะพื้นดินเป็น กลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินปนทราย สีดินเป็นสีน้ำตาลอ่อน หรือเหลือง หรือสีแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้น

ล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณค่อนข้างลาดเรียบ จนถึงพื้นที่ราบเชิงเขา เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี และมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิบัติดินเป็นกรดจัด ถึงเป็นกรดแก่ มีค่าเป็นกรดเป็นค่าประมาณ 4.5 – 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของบ้านนี้ได้แก่ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายพืชที่ปลูกมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำได้ง่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และในบริเวณที่มีความลาดชันสูง จะเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่าย ปัจจุบันบริเวณดังกล่าว ใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็น ป่าละเมาะ หรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะในหมู่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่ในการทำการเกษตรแล้ว นับว่าเป็นปริมาณที่น้อยมาก เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ ได้ไถ – ถาง เพื่อทำการเกษตร อย่างอื่น เช่นการทำไร่อ้อย, มันสำปะหลัง เป็นต้น จึงทำให้ป่าไม้ของชุมชนลดน้อยถอยลง

แหล่งน้ำของชุมชนที่สำคัญ คือ บึงชะอม ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้าน ในหมู่บ้านได้ใช้ในการอุปโภค และสาธารณูปโภคทั่วไป

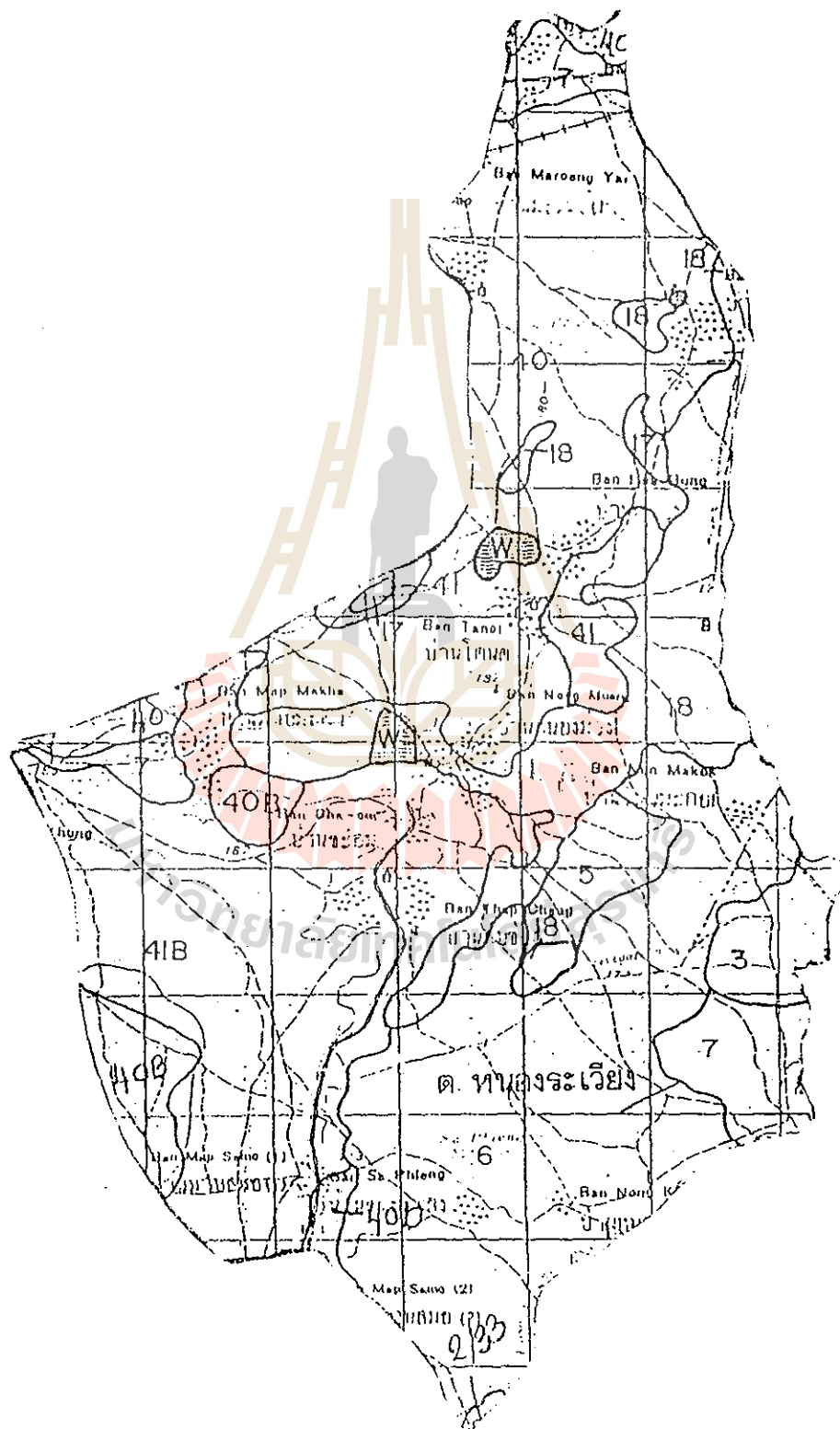
ระบบสาธารณูปโภค ของหมู่บ้านชะอมหมู่ 9 นับว่าอยู่ในระดับปานกลาง เพราะว่ายังเป็นตำบลที่อยู่ห่างไกลตัวอำเภอเมืองไม่มากนัก แต่ยังไม่มีความเจริญมากนัก และค่อนข้างอยู่ไกลจากถนนใหญ่ ในหมู่บ้านมีสาธารณูปโภค เช่น มีถนน, ประปา, ไฟฟ้า, โทรศัพท์ หรือเกือบทุกชนิด จึงนับว่าจัดอยู่ในขั้นปานกลาง – ค่อนข้างดี

ทำเลที่ตั้งของชุมชนบ้านชะอมหมู่ 9 นี้เป็นหมู่บ้านที่อยู่กลางตัวตำบล และมีอาณาเขตติดต่อ กับหมู่บ้านอื่น ๆ คือ

ทิศเหนือ	ติดกับ หมู่ 3 บ้านหนองม่วง
ทิศใต้	ติดกับ หมู่ 6 บ้านทับช้าง
ทิศตะวันออก	ติดกับ หมู่ 4 บ้านโนนมะกอก
ทิศตะวันตก	ติดกับ หมู่ 8 บ้านชะอม

ภาพแผนที่แสดงภูมิประเทศของ ตำบลหนองระเวียง
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ชาวบ้าน บ้านชะอมหมู่ 9 นี้ ส่วนใหญ่จะอยู่กันแบบเครือญาติ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ของหมู่บ้านจะเป็นญาติกัน เสียส่วนใหญ่ จึงทำให้ระบบสังคมและการปกครอง เป็นไปอย่างเรียบง่าย และอยู่อย่างพึ่งพากัน

ผู้นำของชุมชน ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ให้ความสำคัญแก่ผู้นำชุมชนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น ผู้ใหญ่บ้าน , สมาชิก อบต. , ประธานกองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีกิจกรรมอะไรในหมู่บ้าน เมื่อมีการบอกเล่า หรือเชิญ เข้าร่วมในการประชุม ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และแกนนำที่สำคัญของ หมู่บ้านชะอม หมู่ 9 แห่งนี้ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อ นาย เรด วงศ์พะเนา และ นาย สิริศักดิ์ มหฺรณะศิลป์ ซึ่งเป็นประธานกองทุนหมู่บ้าน และ สมาชิก อบต.

ด้านเศรษฐกิจ ของหมู่บ้าน อยู่ในขั้นปานกลาง เพราะมีการทำอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ ถึงจะไม่มากนัก แต่ก็มีการหมุนเวียนของเงินตรา ภายในหมู่บ้าน อยู่พอสมควร ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ เมื่อเทียบรายได้ของคนในหมู่บ้านจะมี 2 ประเภท คือ พวกที่ได้รายได้เป็นปี และเป็น รายเดือน ทำให้ทุกคนรอบครัวมีสภาพคล่องของเศรษฐกิจแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่ กับอาชีพที่ชาวบ้านนั้นได้ประกอบ

1.4 วัฒนธรรมประเพณี

วัดและประเพณี ในบ้านชะอมหมู่ที่ 9 นี้ ชาวบ้านให้ความสำคัญแก่ทางวัดเป็นอย่างดี มีวัดชื่อวัดใหม่บ้านชะอม เป็นศูนย์รวมทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี เมื่อมีงานประเพณีต่าง ๆ ทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นงานออกพรรษา การตักบาตรต่าง ๆ งานประเพณีสงกรานต์ และ ฯลฯ ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เป็นอย่างดี

1.5 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร

ลักษณะอาณาเขตพื้นที่ของหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 9 นี้ มีลักษณะคคโค้ง ถนนที่ใช้สัญจรติดต่อกับหมู่บ้านอื่น เป็นถนนคอนกรีต เพราะ หมู่บ้านชะอมหมู่ที่ 9 นี้ เป็นหมู่บ้านเล็ก อยู่ใจกลางของหมู่บ้านอื่น ๆ โดยมีหมู่บ้านอื่น ๆ ล้อมรอบ ทำให้มีผู้คนสัญจรผ่านไปมา อยู่บ่อย ๆ เพื่อเป็นเส้นทางสัญจร ไปมาผ่านหมู่บ้าน ไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ

ทางด้านสาธารณูปโภคที่ใช้กันอยู่ ในทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า น้ำประปา และ โทรศัพท์ ซึ่งมีอำนาจความสะดวกแล้วแก่คนในหมู่บ้านและคนที่สัญจรผ่านไปมา เพราะหมู่บ้าน

ระอมหมู่ 9 นี้ อยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จึงมีการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค ไปเร็วกว่าหมู่บ้านที่อยู่ต่างอำเภอ และนอกเขตพื้นที่ ของทางเทศบาล หรือ อบต.

ส่วนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าไม้ ได้ถูกทำลายลงไปมาก ส่วนที่เหลืออยู่ก็นับว่าเป็นส่วนน้อยมาก เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องการที่จะตัดต้นไม้ เพื่อใช้พื้นที่ ในการปลูกมันสำปะหลัง และปลูกอ้อย จึงไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการมีป่าไม้ ส่วนป่าไม้ที่ยังเหลืออยู่ในชุมชน ก็ยังคงเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ให้กับหลาย ๆ คนในหมู่บ้านที่ยังคงเห็นความสำคัญของป่าไม้ ซึ่งก็เป็นคนกลุ่มน้อย

1.6 ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม และปัญหาท้องถิ่น

หมู่บ้านระอม หมู่ที่ 9 จัดว่าเป็นหมู่บ้านที่มีผู้นำชุมชนมีคุณธรรมและเป็นທີ່เคารพนับถือของชาวบ้าน ผู้นำที่เป็นหลักสำคัญของหมู่บ้านคือ นายเรด วงศ์พะเนา ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และนอกจากนี้ยังมีผู้นำชุมชนอีกหลายท่านที่ชาวบ้านนับถืออีกหลายท่านคือ นายศิริศักดิ์ มัทธนะศิลป์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นประธานกองทุนหมู่บ้านระอม หมู่ที่ 9 ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือและไว้วางใจ

1.7 โครงการพัฒนาที่ผ่านมา

โครงการที่ผ่านมาทางชุมชนเคย ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ นอกจากนี้ก็ยังมีโครงการจัดให้มีถังขยะที่มาตรฐานประจำหมู่บ้าน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค และยังมีการให้การอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่างๆของส่วนราชการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเกษตร เช่นการเข้าร่วมอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร จากเกษตรอำเภอ และนอกจากนี้ก็ยังมีการอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านและผู้นำชาวบ้านในชุมชนในเรื่องของสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล

ภาคเอกชนที่เข้าร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้าน จะเป็นในรูปแบบของเงินทุนอุดหนุนจากพรรคการเมือง ตามโครงการต่าง ๆ ที่ชาวบ้านร่วมกันเสนอขึ้น เช่น เงินอุดหนุนให้มีการติดตั้งหลอดไฟฟ้าตามแยกต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านเพื่อให้แสงสว่างเวลากลางคืน เงินอุดหนุนพัฒนา สนามกีฬา สำหรับเยาวชนเพื่อเล่นกีฬาในหมู่บ้าน

นอกจากโครงการภาครัฐ และภาคเอกชนที่เข้ามาช่วยพัฒนาหมู่บ้านแล้วชาวบ้านก็มีการพัฒนาโครงการปลูกและอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน ที่ยังคงหลงเหลืออยู่

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ว่าเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านให้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ

2) เงิน 1 ล้านบาทเป็นเงินที่ให้กับกองทุนหมู่บ้านเพื่อไว้สำหรับเป็นทุนในการให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพโดยคิดดอกเบี้ยต่ำ

3) คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นคนในหมู่บ้านที่ได้รับการเลือกเข้าไปทำงานกองทุนหมู่บ้านและพิจารณาการให้กู้ยืมเงินและทำหน้าที่ในการบริหารจัดการติดตามการใช้เงินกู้ของสมาชิกตรงตามวัตถุประสงค์ ที่ได้ยื่นไว้ในกรขอกู้ยืมเงินหรือไม่

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการมีการพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของผู้กู้ ผู้ค้ำประกัน และไม่มีคุณสมบัติต้องห้ามในการกู้ยืมเงินตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การจัดทำบัญชีของกองทุนยังไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญเท่าใดนัก เพราะว่าการยืมเงินกู้มีระยะเวลาในการส่งชำระคืนเป็นรายปี จึงไม่ได้มีการจัดทำบัญชีเป็นรายเดือน

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ผลโดยตรง พบว่า

จำนวนผู้ขอกู้

จำนวนผู้ขอกู้ได้รับการพิจารณาให้กู้ยืมเงินครบถ้วนและได้รับยอดเงินกู้ตามที่ได้ขอทุกราย

ยอดเงินให้กู้

ยอดเงินกู้ของสมาชิกอยู่ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท โดยส่วนมากจะขอกู้ยืมเงินประมาณ 20,000 บาท

จำนวนสมาชิกกองทุน

จำนวนสมาชิก ไม่มีการเพิ่มเติมจากจำนวนเดิม

จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด

ยังไม่ครบกำหนดการส่งชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยคืน

ยอดชำระที่มีการชำระคืน

ยังไม่มี

2.1 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

2.1.1 จำนวนผู้ที่ได้เงินกู้

สมาชิกทุกคนที่ได้ยื่นคำขอกู้ได้รับการพิจารณาทุกคน

2.1.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

ไม่มีการเพิ่มของจำนวนเงินทุนสะสมของหมู่บ้าน

2.1.3 การขยายกิจการของผู้กู้

ผู้ที่กู้เงิน ไปประกอบอาชีพ ได้มีการพัฒนาอาชีพของตนเองโดยการนำไปเพิ่มทุน เพื่อขยายกิจกรรมเดิมของสมาชิกที่มีอยู่ และสมาชิกที่นำเงินกู้ออกไปลงทุนทำกิจการใหม่นั้นยังไม่เห็นผลของการขยายกิจการได้อย่างชัดเจน

2.1.4 การเกิดกิจกรรมใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

ได้มีการสร้างงานใหม่ๆ ที่เกิดจากการนำเงินกู้ออกไปดำเนินการ เช่น การเย็บผ้าแบบอุตสาหกรรมโดยรับจ้างเย็บจากโรงงานคราวละหลายๆ

2.2 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

2.2.1 ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน

ประชาชนมีทัศนคติต่อการดำเนินงานของกองทุนที่ดี เพราะว่าการก่อตั้งกองทุน เป็นการช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่น

2.2.2 เกิดเครือข่ายขององค์กรการเรียนรู้

การดำเนินกิจกรรมของกองทุนช่วยให้สมาชิกมีการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกองทุน ทำให้คณะกรรมการและสมาชิกได้รับการรู้การดำเนินงานของการบริหารกองทุนหมู่บ้าน

2.2.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

เมื่อสมาชิกได้มีการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกองทุนไม่ว่าจะเป็นใน

ฐานะของสมาชิกหรือกรรมการกองทุน ล้วนแต่เป็นการพัฒนาการรับรู้ของการดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนในด้านต่างๆ คณะกรรมการและสมาชิกจะได้นำการรับรู้ การเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์จริง โดยการได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง จะทำให้คณะกรรมการและสมาชิกมีความสามารถในการดำเนินงาน เพื่อที่จะได้นำไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการของตนเองได้อย่างสมบูรณ์แบบ และจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2.4 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

การที่มีกองทุนหมู่บ้านในชุมชนจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันในการดำเนินกิจกรรม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอความคิดเห็น เกิดการรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน การพัฒนาทางความคิดได้เกิดขึ้น เมื่อเกิดการรวมกลุ่มที่ก่อให้เกิดความสามัคคี กระบวนการเบื้องต้นจะทำให้เห็นว่า มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิด ชุมชนเข้มแข็ง ได้ส่วนหนึ่ง

ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้

ผู้กู้เงินที่มีประสบการณ์ในการทำกิจการนั้นอยู่แล้ว สามารถดำเนินกิจกรรมได้ผลสำเร็จมากกว่าผู้กู้ที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการนำเงินกู้ไปลงทุนประกอบอาชีพใหม่

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน

ได้รับการพิจารณาคัดเลือกการให้กู้ยืมเงินทุกราย และตามจำนวนเงินที่ได้กำหนดและยื่นคำขอไปในแบบคำขอกู้เงิน

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกต้องของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

การที่ผู้กู้ได้นำเงินกู้ไปใช้ให้ตรงตามที่ได้ยื่นคำขอกู้และมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้กู้ ทำให้การดำเนินกิจกรรมของผู้กู้สำเร็จไปตามที่ได้ตั้งใจไว้

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

ผลโดยตรง

ผู้กู้ได้มีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำในการดำเนินการกิจการ

ผลกระทบโดยตรง

ผู้กู้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำเงินกู้ยืมไปลงทุนประกอบอาชีพ มีการสร้างงานใหม่ๆ

ผลกระทบโดยอ้อม

ผู้กู้มีความรู้ในการดำเนินกิจกรรมกับชุมชน และได้รับโอกาสความช่วยเหลือจากภาครัฐ
อย่างเท่าเทียมกันที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนประกอบกิจการ

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ในหมู่บ้านสรุปได้ดังนี้

3.1 อาชีพเลี้ยงสัตว์

3.1.1 ปัจจัยนำเข้าของอาชีพเลี้ยงโค , กระบือ , หมู ประกอบไปด้วย

- พันธุ์โค , พันธุ์กระบือ , พันธุ์หมู
- วัตถุดิบใช้เป็นอาหาร
- เทคนิควิธีการเลี้ยงดูและรักษา
- สถานที่ในการเลี้ยง
- คุณภาพของผู้เลี้ยง

3.1.2 กระบวนการที่มีในการเลี้ยงโค, กระบือ , หมู ประกอบไปด้วย

- กระบวนการจัดการโรงเรือนที่ดี
- วิธีการเลี้ยงและการให้อาหารที่ดี
- การดูแลรักษาเมื่อเกิดความผิดปกติของโค, กระบือ , หมู
- การติดตามและสภาพผล
- แหล่งจำหน่าย
- การทำบัญชี

3.1.3 ผลผลิตในการเลี้ยงโค , กระบือ , หมู ประกอบไปด้วย

- ได้โค , กระบือ , หมู ที่สมบูรณ์และมีคุณภาพ
- เป็นที่ต้องการของตลาด
- ได้โค กระบือ , หมู ที่มาตรฐาน ราคาสูงขึ้น

3.2 อาชีพค้าขาย

3.2.1 ปัจจัยนำเข้า

- เงินทุน

- สถานที่และแหล่งวัตถุดิบ
  - เทคนิคในการขาย
  - คุณภาพของผู้ค้าขาย
  - คุณภาพของสินค้า
- 3.2.2 กระบวนการ
- การค้าที่ถูกต้องวิธี
  - การหาตลาดที่ดี
  - การบริการลูกค้าที่ดี
  - การหาแหล่งวัตถุดิบเป็นสินค้า
  - การทำบัญชี
- 3.3 อาชีพเกษตรกรรม
- 3.3.1 ปัจจัยนำเข้าของการเพาะปลูก ประกอบด้วย
- คัดเลือกสายพันธุ์
  - ปุ๋ย เช่น ปุ๋ยเคมี ,ปุ๋ยคอก, ปุ๋ยหมัก
  - เทคนิควิธีการบำรุงรักษา
  - สถานที่ในการเพาะปลูก
  - คุณภาพของผู้ดูแลรักษา
- 3.3.2 กระบวนการที่มีในการเพาะปลูก ประกอบด้วย
- การจัดการเรื่องสถานที่ในการเพาะปลูก
  - ขั้นตอนการเพาะปลูก
  - วิธีการบำรุงและดูแลรักษา
  - การติดตามและสภาพผล
  - แหล่งจำหน่าย
  - การจัดทำบัญชี
- 3.3.3 ผลผลิตในการเพาะปลูก ประกอบไปด้วย
- ได้ผลผลิตของการเพาะปลูกที่สมบูรณ์ และมีคุณภาพ
  - เป็นที่ต้องการของตลาด และ โรงงาน
  - ได้ผลผลิตที่มีมาตรฐานราคาสูงขึ้น

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อพบว่า

1. การเกิดกองทุน พบว่ามีขั้นตอนการคัดเลือกตัวแทน โดยมีการรับฟังความคิดเห็นของคนใน

ชุมชน และมีการมีส่วนร่วมในการเลือกกรรมการ

2. ระบบบริหารกองทุน พบว่า การดำเนินการบริหารจัดการกองทุนสามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ตามระเบียบ

3. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกและกรรมการนั้นมีความรู้ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุน และสามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานด้านอื่นๆ ได้

4. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ระดับหมู่บ้านมีการสร้างงาน และสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น

5. การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า การร่วมกิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกและกรรมการได้มีการรวมกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น การเสนอความต้องการ การมีส่วนร่วม และมีความสามัคคี

ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์พบว่า

ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1) การเกิดกองทุน พบว่า จากความต้องการเงินทุนของประชาชนเพื่อนำมาประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มที่มีอยู่แล้วจะทำให้มีส่วนร่วมช่วยในประสานการทำงาน

2) ระบบบริหารกองทุน พบว่า กรรมการกองทุนเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน และเป็นบุคคลที่มีความสามารถและมีประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชนหรือกองทุนอื่น

3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า สมาชิกและกรรมการมีความเสียสละในการทำงานและมีความตั้งใจในการทำงาน อย่างจริงจัง ทำให้สามารถทำงานได้อย่างดี

4) การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า เป็นการช่วยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านมีความต้องการอยู่แล้ว

4) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า มีคณะทำงานที่มีความสามารถประสบการณ์ ในการทำงานกองทุน มีความร่วมมือและสามัคคีกัน

ปัจจัยด้านลบ

- 1) การเกิดกองทุน พบว่า ความไม่แน่ใจในการดำเนินงานของกองทุน
- 2) ระบบบริหารกองทุน พบว่า หลักการระเบียบบางข้อมีความยากต่อการเข้าใจ ในแง่ของหลักกฎหมาย
- 3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า ในช่วงแรกนับว่าคณะกรรมการและสมาชิกยังยากต่อการทำความเข้าใจได้ง่าย เพราะว่าเป็นเรื่องใหม่
- 4) การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า จากปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำจากเดิมทำให้
- 5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและขาดการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น

การเกิดองค์ประกอบหรือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า กองทุนเป็นอีกส่วนหนึ่งที่เป็นองค์กรที่ช่วยให้เกิดเครือข่ายและการเรียนรู้ของชุมชนในการแลกเปลี่ยนความคิด และแบ่งปันความรู้ ในการทำงาน

ความเข้มแข็งของชุมชน

- 1) ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า ความเข้มแข็งของกองทุนมีความเข้มแข็งปานกลาง เพราะ ผลการดำเนินงานของกองทุนยังไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าที่ควร
- 2) ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ความสามารถในการดำเนินงานของกองทุนและสามารถสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินกิจการของสมาชิก เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็ง ความสามารถ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

1.1 บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิการของสมาชิก

1.2 บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.3 บ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.4 เศรษฐกิจของบ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน

1.5 ประชาชนในบ้านชะอม หมู่ที่ 9 ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. วิธีดำเนินการ

มีขั้นตอนในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านดังนี้

2.1 ศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชน

2.2 ศึกษาสภาพการณ์ในปัจจุบัน จากการสังเกตและสรุปรวบรวมเหตุผลตามหลักการ

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูล จากการทำแบบสอบถามต่าง ๆ (บร.)

3. ผลการดำเนินการ

3.1 การเกิดกองทุน

กองทุนหมู่บ้านชะออม เกิดจากความต้องการที่จะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยมีร่วมมือของคนในหมู่บ้านร่วมกัน มีส่วนร่วมในการก่อตั้งกองทุน

3.2 การบริหารกองทุน

กองทุนหมู่บ้านชะออม มีการจัดโครงสร้างองค์กรตามระเบียบ มีการเลือกคนที่มีความสามารถภายในหมู่บ้าน มาเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงาน

3.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

กองทุนหมู่บ้านชะออม เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถและต่อไปจะได้พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

3.4 มีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านชะออม หลังจากได้มีการร่วมกิจกรรมของกองทุน ทำให้สมาชิกและกรรมการ มีการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

3.5 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม

การที่สมาชิกได้รับเงินกู้มาเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ทำให้คนในหมู่บ้านชะออม มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ

4. ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบโดยอ้อม

ผลกระทบโดยตรง สมาชิกส่วนใหญ่ที่กู้เงินจากกองทุนไปประกอบอาชีพตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้จากกองทุนเป็นการส่งเสริมทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถมีอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวได้

ผลกระทบโดยอ้อม สภาพของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ชาวบ้านมีความสามัคคีและมีจิตสำนึกที่ดีในการร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีศักยภาพและสามารถพึ่งพาตนเองได้

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านชะอม

ข้อที่ 1 ระเบียบข้อบังคับควรมีการกำหนดการส่งชำระหนี้เงินกู้คืนเป็นรายเดือนตามความสามารถของสมาชิก

ข้อที่ 2 ให้มีข้อเสนอพิเศษสำหรับสมาชิกที่สามารถชำระหนี้คืนได้ครบกำหนดก่อนสัญญา เช่น ถลดอกเบี้ย เพื่อเป็นการจูงใจการชำระหนี้

ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อที่ 1 การจัดการการบริหารของกองทุนยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ต้องมีการจัดอบรม และให้ข้อมูลเทคนิคทางการจัดการเพิ่มเติม จากหน่วยงานภาครัฐ

ข้อที่ 2 ให้มีการจัดตั้งสำนักงานของกองทุนหมู่บ้านอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการและประสานงานระหว่างสมาชิก

ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อที่ 1 ให้นำผลกำไรจากกองทุนมาจัดตั้งเป็นกองทุนพัฒนาอาชีพในชุมชน เพื่อเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุนการประกอบอาชีพของสมาชิก

ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ข้อที่ 1 การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับชุมชนเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาก การศึกษาจะต้องเป็นการศึกษาอย่างเจาะลึก และสร้างความสัมพันธ์กับท้องถิ่น จะทำให้ได้ข้อมูลที่จะศึกษา เป็นข้อมูลที่เป็นความจริงและมีความถูกต้องของข้อมูลสูงสุด

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545). ชุดวิชาการสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544 คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านช่อม. 2544 ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านช่อม. นครราชสีมา.

นิตยา ชูโต. 2538. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : พีเอ็น การพิมพ์.

พงศักดิ์ เถลิขุเดช. (2543). ธ.ก.ส. กับการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). วารสารธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์. 32 (2) : 129-131.

ภาวณีย์ เจริญยิ่ง. 2545. บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวอย่างที่ต้องฟันฝ่า. มติชน. 31 มกราคม 2545. หน้า 12-13.

รัตนะ บัวสวนศรี. 2545. “การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน”. กรุงเทพฯ : คอมแพคท์พริ้นท์จำกัด, 2540.

สมพันธ์ เดชะอธิก. 2545. “การบริหารกองทุนล้านบาทให้มีประสิทธิภาพ”. มติชน. 15 มกราคม 2545 , หน้า 6.